

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS MIPANGO NA UWEKEZAJI

HOTUBA YA WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS,
MIPANGO NA UWEKEZAJI, MHESHIMIWA
PROF. KITILA ALEXANDER MKUMBO (MB.), AKIWASILISHA
BUNGENI MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA OFISI
YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI
KWA MWAKA 2024/25

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI

**HOTUBA YA WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS -
MIPANGO NA UWEKEZAJI, MHESHIMIWA PROF.
KITILA ALEXANDER MKUMBO (MB.), AKIWASILISHA
BUNGENI MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI
YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA
MWAKA 2024/25**

DODOMA

APRILI 2024

Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan
Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Mhe. Prof. Kitila Alexander Mkumbo (Mb.)
Waziri wa Nchi,
Ofisi ya Rais - Mipango na Uwekezaji

Dkt. Tausi Mbaga Kida
Katibu Mkuu
Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji

YALIYOMO

	ORODHA YA VIFUPISHO	4
1.	UTANGULIZI	10
2.	MAJUKUMU YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI	16
3.	MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI KWA MWAKA 2023/24	17
17		
3.1.	MWENENDO WA MAPATO NA MATUMIZI HADI MACHI, 2024 (FUNGU 11, FUNGU 07 NA FUNGU 66)	17
3.2.	MWENENDO WA UTEKELEZAJI WA VIPAUMBELE KWA MWAKA 2023/24	19
19		
3.3.	HALI NA MWENENDO WA UWEKEZAJI NCHINI	42
3.4.	UFUATILIAJI WA UTEKELEZAJI WA MIRADI YA UWEKEZAJI WA SEKTA BINAFSI	54
3.5.	UANZISHWAJI NA UENDELEZAJI WA MAENEO MAALUM YA KIUCHUMI NA MIRADI YA KIMKAKATI	56
4.	MPANGO NA BAJETI YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA MWAKA 2024/25	68
4.1	VIPAUMBELE NA KAZI ZITAKAZOTEKELEZWA KWA MWAKA 2024/25	69

4.2	Vipaumbele vya Mpango na Bajeti kwa Taasisi	72
4.2.1	Ofisi ya Msajili wa Hazina	72
4.2.2	Tume ya Mipango	73
4.2.3	Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji kwa Mauzo ya Nje (EPZA)	74
4.2.4	Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC)	76
5.	MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI, OFISI YA MSAJILI WA HAZINA NA TUME YA MIPANGO KWA MWAKA 2024/25	78
6.	HITIMISHO	79
	VIAMBATISHO	80
	MATUKIO KATIKA PICHA	91

ORODHA YA VIFUPISHO

4R	Reconciliation, Reform, Resilience and Re-building
AZAKI	Asasi za Kiraia
BAKWATA	Baraza Kuu la Waislamu Tanzania
BASUTA	Baraza la Sunnah Tanzania
BEU	Business Environment Unit
BITs	Bilateral Investment Treaties
BRELA	Business Registration and Licensing Authority
CCM	Chama Cha Mapinduzi
CCT	Christian Council of Tanzania
CTI	Confederation of Tanzania Industries
DLsw	Dealer's Licenses
EACOP	East African Crude Oil Pipeline
EFD	Electronic Fiscal Devices
EPZA	Economic Processing Zones Authority

EPZA	Economic Processing Zones Authority
FCS	Foundation for Civil Society
FCS	Foundation for Civil Society
FDI	Foreign Direct Investment
GCLA	Government Chemist Laboratory Authority
IACA	International Apprenticeship & Competency Academy
IACA	International Apprenticeship & Competency Academy
LNG	Liquefied Natural Gas
LNG	Liquefied Natural Gas
MLs	Mining Licenses
MoU	Memorandum of Understanding
MoU	Memorandum of Understanding
NACSAP	National Anti-Corruption Strategy and Action Plan
NEMC	National Environment Management Council
NIDA	National Identification Authority

OMH	Ofisi ya Msajili wa Hazina
OR-MU	Ofisi ya Rais - Mipango na Uwekezaji
OR-TAMISEMI	Ofisi ya Rais – Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa
OSHA	Occupational Safety and Health Authority
OTRMIS	Office of the Registrar Management Information System
PCLs	Processing Licenses
PIC	Public Investment Centre
PLs	Prospecting Licenses
PMLs	Primary Mining Licenses
SBT	Sugar Board of Tanzania
SDGs	Sustainable Development Goals
SEZ	Special Economic Zone
SOP	Standard Operating Procedures
SOP	Standard Operating Procedures
TANESCO	Tanzania National Electric Supply Company

TANROADS	Tanzania National Roads Agency
TBS	Tanzania Bureau Standards
TCCIA	Tanzania Chamber of Commerce, Industry & Agriculture
TCRA	Tanzania Communications Regulatory Authority
TEC	Tanzania Epistical Council
TEF	Tanzania Editors' Forum
TEHAMA	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TelW	Tanzania Electronic Investment Window
TFDA	Tanzania Food and Drugs
TIC	Tanzania Investment Centre
TMDA	Tanzania Medicines and Medical Devices Authority
TMDA	Tanzania Medicines and Drugs Authority
TPSF	Tanzania Private Sector Foundation
TRA	Tanzania Revenue Authority
TTMS	Telecommunication Traffic Monitoring System

UAE
UKIMWI

United Arab Emirates
Upungufu wa Kinga Mwilini

ORODHA YA MAUMBO

Umbo 1: Asilimia ya Miradi Iliyosajiliwa TIC Kisekta 2021-2023.	45
Umbo 2: Wastani wa Idadi ya Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa na TIC kwa Mwaka kwa Awamu za Uongozi.	47
Umbo 3: Wastani wa Idadi ya Ajira Zilizotokana na Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa na TIC kwa Mwaka kwa Awamu za Uongozi	47
Umbo 4: Wastani wa Kiwango cha Mtaji (FDI, Milioni, USD) Kilichovutiwa kutokana na Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa na TIC kwa Mwaka kwa Awamu za Uongozi.	48
Umbo 5: Miradi Iliyosajiliwa TIC kati ya Mwaka 2020 na 2023	49
Umbo 6: Mitaji Iliyovutiwa Kutoka Nje (FDI) Kutokana na Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa na TIC kati ya Mwaka 2020 na 2021	50
Umbo 7: Idadi ya Ajira Zilizotarajiwa Kupatikana Kutokana na Miradi ya Uwekezaji kati ya Mwaka 2020 - 2023	51

1. UTANGULIZI

1. **Mheshimiwa Spika**, ninaomba kutoa hoja kwamba kutokana na taarifa iliyowasilishwa ndani ya Bunge lako Tukufu na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala, Katiba na Sheria, Bunge lako lipokee na kujadili Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa Mwaka 2023/24 na kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji (Fungu 11); Ofisi ya Msajili wa Hazina (Fungu 07); na Tume ya Mipango (Fungu 66) kwa Mwaka 2024/25.

2. **Mheshimiwa Spika**, ninamshukuru Mungu kwa kutujalia uzima na afya njema iliyoniwezesha kuwasilisha Hotuba hii kwa mara ya kwanza nikiwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji (OR-MU). Aidha, ninamshukuru Mungu kwa kulijalia Taifa letu amani, utulivu na mshikamano na kwa kutuwezesha kukutana katika mkutano huu wa 15 wa Bunge la 12 la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ili kujadili namna ya kuharakisha maendeleo ya Taifa kupitia Bajeti zinazowasilishwa katika Bunge hili la Bajeti.

3. **Mheshimiwa Spika**, awali ya yote, nitumie nafasi hii kutoa pole kwako, waheshimiwa wabunge na wananchi wote kwa ujumla kwa msiba uliolipata Bunge kufuatia kufariki kwa **Mheshimiwa Ahmed Yahya Abdulwakil**, aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Kwahani. Tunamuomba Mwenyezi Mungu ailaze roho ya marehemu mahali pema peponi. Amina! Aidha, nitumie nafasi hii, kwa niaba ya wafanyakazi wa Ofisi ya Rais Mipango na Uwekezaji na taasisi za umma inazozisimamia kutoa pole kwa wananchi wote waliokumbwa na mafuriko yaliyojitokeza katika msimu huu wa mvua katika maeneo mbalimbali hapa nchini.

4. **Mheshimiwa Spika**, kwa dhati kabisa, ninapenda kumshukuru **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa uongozi wake mahiri, pamoja na juhudi za dhati alizoziweka katika kuiendeleza nchi yetu ili tuweze kufikia malengo tuliojiwekea. Kipekee, na kwa muktadha wa majukumu ya Ofisi yangu, ninampongeza Mheshimiwa Rais kwa kuimarisha diplomasia ya uchumi iliyochochea kuongezeka kwa mashirikiano baina ya nchi yetu na nchi mbalimbali rafiki, kuboresha mazingira ya uwekezaji na kuitangaza nchi yetu kuwa kivutio na mahala salama katika uwekezaji. Aidha, ninamshukuru

Mheshimiwa Dkt. Hussein Ali Mwinyi, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi kwa uongozi wake makini na jitihada zake kubwa katika kuendelea kujenga Zanzibar yenye maendeleo makubwa.

5. **Mheshimiwa Spika**, napenda pia kuwapongeza **Mheshimiwa Dkt. Philip Isdor Mpango**, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, **Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.)**, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na **Mheshimiwa Dkt. Dotto Mashaka Biteko (Mb.)**, Naibu Waziri Mkuu na Waziri wa Nishati, kwa kazi kubwa wanazofanya katika kumsaidia Mheshimiwa Rais kuendesha nchi yetu vyema.

6. **Mheshimiwa Spika**, ninawapongeza wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala, Katiba na Sheria chini ya uongozi mahiri na imara wa Mwenyekiti wake **Mheshimiwa Dkt. Joseph Kizito Mhagama**, Mbunge wa Jimbo la Madaba na Makamu wake **Mheshimiwa Florent Laurent Kyombo**, Mbunge wa Jimbo la Nkenge, kwa ushirikiano, maelekezo, maoni na ushauri mzuri walioutoa wakati wa kupitia Taarifa ya

Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Mwaka 2023/24 na Mapendekezo ya Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka 2024/25.

7. **Mheshimiwa Spika**, ninawapongeza waheshimiwa wabunge waliopata heshima ya kuteuliwa na kuchaguliwa kushika nafasi mbalimbali katika Serikali na Bunge letu tukufu. Hawa ni: **Mheshimiwa Deogratius John Ndejemi (Mb.)** kwa kuteuliwa kuwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu), **Mheshimiwa Zainabu Athuman Katimba (Mb)** kwa kuteuliwa kuwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (**OR-TAMISEMI**) na **Mheshimiwa Daniel Baran Sillo (Mb.)** kwa kuteuliwa kuwa Naibu Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi. Ninampongeza **Mheshimiwa Dkt. Joseph Kizito Mhagama**, Mbunge wa Jimbo la Madaba, na **Mheshimiwa Deodatus Philip Mwanyika**, Mbunge wa Jimbo la Njombe Mjini, kwa kuchaguliwa kuwa wenyeviti wa Bunge.

8. **Mheshimiwa Spika**, ninawashukuru viongozi wenzangu katika Ofisi ya Rais-Mipango na Uwekezaji, kwa ushirikiano wao katika kutekeleza majukumu yetu na

kwa maandalizi mazuri ya Hotuba hii. Hawa ni pamoja na Dkt. Tausi Mbagu Kida (Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji), Ndugu Lawrence Nyasebwa Mafuru (Katibu Mtendaji wa Tume ya Mipango), Ndugu Nehemiah Kyando Mchechu (Msajili wa Hazina), Ndugu Charles Jackson Itembe (Mkurugenzi Mkuu wa Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji kwa Mauzo ya Nje), na Ndugu Gilead John Teri (Mkurugenzi Mtendaji wa Kituo cha Uwekezaji Tanzania). Aidha, ninawashukuru Menejimenti na watumishi wote wa Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa ushirikiano wanaonipa katika kutekeleza majukumu yangu.

9. *Mheshimiwa Spika*, kwa umuhimu wa pekee kabisa, ninawashukuru sana wananchi wenzangu wa Jimbo la Ubungo kwa kuendelea kunipa ushirikiano na imani wakati wote ninapoendelea kuwakilisha. Ninaahidi kuendelea kuwatumikia kwa juhudi na maarifa ili kuhakikisha jimbo letu linaendelea kupata maendeleo.

10. *Mheshimiwa Spika*, pamoja na utangulizi niliutoa hapo juu, Hotuba yangu ina sehemu kuu tatu: Majikumu ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji; Taarifa ya Utekelezaji wa kazi zilizofanyika kwa Mwaka

2023/24; na Mapendekezo ya Mpango na Bajeti kwa
Mwaka 2024/25.

2. MAJUKUMU YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI

11. *Mheshimiwa Spika*, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji ilianzishwa kupitia Tangazo la Serikali namba 407 (A na B) la tarehe 22 Juni, 2023. Ofisi hii ina jukumu la msingi la kuandaa na kuratibu utekelezaji wa sera, sheria na mikakati inayohusu mipango ya maendeleo ya Taifa, uwekezaji, kusimamia utendaji wa mashirika ya umma, na kuratibu utekelezaji wa mikakati ya kuboresha mazingira ya biashara nchini.

12. *Mheshimiwa Spika*, Majukumu mahususi ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji ni haya yafuatayo:-

- (i) Kubuni na kusimamia utekelezaji wa sera kuhusu Mipango na Uwekezaji nchini;
- (ii) Kuratibu na kuhamasisha uwekezaji wa ndani na kutoka nje ya nchi;
- (iii) Kuboresha mazingira ya uwekezaji na biashara;
- (iv) Kuratibu taasisi za kitaifa na kimataifa zinazohusika na uwekezaji; na
- (v) Kuzisimamia taasisi zilizo chini ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji ambazo ni Tume ya Mipango, Ofisi ya Msajili wa Hazina (OMH),

Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji kwa Mauzo Nje (EPZA) na Kituo cha Uwezekezaji Tanzania (TIC).

13. Mheshimiwa Spika, hadi kufikia mwezi Machi 2024, Ofisi ya Rais-Mipango na Uwekezaji ina jumla ya watumishi 80 katika taaluma na kada mbalimbali waliogawanywa kufanya kazi katika idara nne na vitengo saba.

3. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA

BAJETI KWA MWAKA 2023/24

3.1. MWENENDO WA MAPATO NA MATUMIZI HADI MACHI, 2024 (FUNGU 11, FUNGU 07 NA FUNGU 66)

3.1.1 Makusanyo ya Maduhuli

14. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2023/24, Fungu 07 - Ofisi ya Msajili wa Hazina iliidhinishiwa kukusanya maduhuli yenye jumla ya **shilingi trilioni 1.07**. Maduhuli hayo yanatokana na gawio, michango ya asilimia 15 ya mapato ghafi ya taasisi zinazochangia, mrejesho wa Mfumo wa Usimamizi wa Mawasiliano ya Simu Tanzania (TTMS), rejesho la riba na mikopo, ziada

na malipo mengineyo. Hadi kufikia Machi, 2024, jumla ya **shilingi bilioni 459.44** sawa na **asilimia 74.11** ya lengo la kukusanya **shilingi bilioni 619.96** kwa kipindi kinachorejewa zilikusanywa, sawa na **asilimia 42.96** ya lengo la mwaka. Matarajio ni kuwa sehemu kubwa ya makusanyo itapatikana katika kipindi cha robo ya nne ya mwaka 2023/24.

3.1.2 Bajeti iliyoidhinishwa

15. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2023/24, Mafungu matatu (3) ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji yaliidhinishwa jumla ya **shilingi bilioni 126.19** kwa ajili ya matumizi ya kawaida na miradi ya maendeleo. Kati ya fedha hizo, kiasi cha **shilingi bilioni 15.61** ni kwa ajili ya mishahara ya watumishi na **shilingi bilioni 79.90** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo na **shilingi bilioni 30.69** ni kwa ajili ya miradi ya maendeleo.

3.1.2 Matumizi

16. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai, 2023 hadi Machi 2024, mafungu matatu (3) ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji yamepokea na kutumia jumla ya **shilingi bilioni 68.08** kwa ajili ya matumizi ya

kawaida na miradi ya maendeleo sawa na **asilimia 53.95** ya kiasi kilichoidhinishwa. Kati ya kiasi kilichopokelewa, **shilingi bilioni 8.48** ni kwa ajili ya mishahara, **shilingi bilioni 41.83** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo na **shilingi bilioni 17.76** ni kwa ajili ya miradi ya maendeleo.

3.2. MWENENDO WA UTEKELEZAJI WA VIPAUMBELE KWA MWAKA 2023/24

17. *Mheshimiwa Spika*, utekelezaji wa maeneo ya vipaumbele kwa mafungu matatu (3) ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji ni kama ifuatavyo: -

i) Kuandaa Dira 2050 na Mpango Mkakati wa Muda Mrefu

18. *Mheshimiwa Spika*, Ajenda ya Maendeleo ya Taifa imefafanuliwa na inaongozwa na Dira ya Taifa ya Maendeleo ya mwaka 2025 ambayo utekelezaji wake utafika ukomo Juni, 2026. Kwa msingi huo, Serikali imeanza maandalizi ya Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050 ambayo inatarajiwa kutoa mwongozo na mwelekeo wa maendeleo ya nchi kwa kipindi cha miaka 25.

19. *Mheshimiwa Spika*, hadi kufikia Machi, 2024 shughuli zifuatazo zimefanyika katika maandalizi ya Dira:

- (i) Kuundwa kwa Kamati Kuu ya Kitaifa ya Dira pamoja na Timu Kuu ya Kitaalam ya Dira

yenye wajumbe 23 katika fani, uzoefu na ujuzi mbalimbali kutoka Serikalini, Sekta Binafsi, Asasi za Kiraia (AZAKI), Taasisi za Elimu na Taffiti;

- (ii) Kufanyika kwa Mkutano wa Kwanza wa Kitaifa wa Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050 tarehe 9 Desemba, 2023 ambapo mgeni Rasmi alikuwa **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Aidha, katika mkutano huo nyenzo na mbinu za ushirikishaji wadau na ukusanyaji wa maoni zilizinduliwa na kukabidhiwa kwa Timu Kuu ya Wataalam wa Dira 2050;
- (iii) Kufanyika kwa kikao cha kwanza cha Kamati ya Kitaifa ya Usimamizi wa Dira 2050 chini ya uenyekiti wa Mheshimiwa Waziri Mkuu ambacho kilitoa mwongozo mahsusi kuhusu mwelekeo wa maandalizi ya Dira 2050;
- (iv) Kufanyika kwa semina elekezi na mafunzo mbalimbali kwa Timu Kuu ya Kitaalam ya Dira 2050, viongozi mbalimbali wa Serikali na Mameneja Takwimu wa Mikoa yote 31 na Makarani 132 wa Dira 2050 katika Mikoa yote 31 ya Tanzania Bara na Zanzibar;

- (v) Kuandaliwa na kuidhinishwa kwa miongozo ya usimamizi na uratibu wa maandalizi ya Dira ikiwemo Mwongozo wa Usimamizi wa Maandalizi ya Dira 2050 na Mwongozo wa Ushirikishwaji Wadau katika Maandalizi ya Dira 2050;
- (vi) Kuanza kwa ukusanyaji wa maoni kuhusu Dira 2050 kupitia makundi mbalimbali yakiwemo:
 - (i) Taasisi za kidini - Baraza la Maaskofu Katoliki Tanzania (TEC), Baraza la Kikristo Tanzania (CCT), Baraza Kuu la Waislamu Tanzania (BAKWATA) na Baraza la Sunnah Tanzania (BASUTA);
 - (ii) Asasi za Kiraia (AZAKI) zinazoratibiwa na Foundation for Civil Society (FCS);
 - (iii) Baraza la Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira (NEMC) na Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA);
 - (iv) Kongamano la mwaka la Jukwaa la Wahariri Tanzania (Tanzania Editors Forum-TEF); na
 - (v) Taasisi ya Sekta Binafsi Tanzania (TPSF); na
- (vii) Kufanyika kwa semina ya Wakuu wa Mikoa, Makatibu Tawala wa Mikoa na Wakurugenzi wa Mamlaka ya Serikali za Mitaa kuhusu

zoezi la ukusanyaji wa maoni ya wananchi na wadau kuhusu Dira 2050.

Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania akizindua Mchakato wa ukusanyaji maoni kutoka kwa wananchi kuhusu Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050, Disemba 9, 2023 jijini Dodoma.

20. Mheshimiwa Spika, Serikali inaendelea na ukusanyaji wa maoni kutoka kwa wananchi na wadau ambapo hadi kufikia tarehe 16 Aprili, 2024 jumla ya watu **623,914** wametoa maoni kupitia simu za mkononi, **7,067** wametoa maoni kupitia tovuti na 590 katika ngazi ya

kaya kupitia mahojiano ya ana kwa ana yanayofanywa na makarani wa Dira 2050 katika mikoa yote nchini na hivyo kufanya jumla ya washiriki **631,571** wametoa maoni.

21. Mheshimiwa Spika, kati ya wananchi 631,571 waliotoa maoni kupitia simu za mikononi na tovuti, asilimia 70 ni wanaume na asilimia 30 ni wanawake. Aidha, asilimia 80 ni vijana wenye umri kati ya miaka 15 hadi 35. Tunawapongeza na kuwashukuru sana vijana wengi kujitokeza kutoa maoni yao kuhusu mustakabali wa nchi yao katika miaka 25 au zaidi ijayo.

22. Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kutoa wito kwa Waheshimiwa Wabunge kuendelea kuhamasisha wapiga kura wetu na wananchi wote kwa ujumla, kujitokeza kwa wingi kushiriki kutoa maoni kwa wajumbe wa Timu ya Dira watakaopita katika maeneo yao. Aidha, maoni yanaweza kutolewa kupitia njia ya simu za mikononi kwa kupiga ***152*00#** au kupitia tovuti www.dira2050portal.planning.go.tz.

ii) Tathmini ya Utekelezaji wa Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025

23. Mheshimiwa Spika, tathmini ya awali ya

utekelezaji wa Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025 inaonesha kuwa, pamoja na changamoto zilizojitokeza, mafanikio makubwa yamepatikana katika utekelezaji wa dira hiyo, katika nyanja za uchumi, huduma za jamii, nishati, ujenzi wa miundombinu, n.k. Taarifa kamili ya matokeo ya tathmini ya Dira 2025 inapatikana katika tovuti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji www.planninginvestment.go.tz.

iii) Kuandaa Mpango wa Taifa wa Maendeleo

24. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2023/24, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji imeendelea na uratibu wa maandalizi ya mipango ya maendeleo ikiwa ni takwa la Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 Ibara ya 63(3)(c), Sheria ya Tume ya Mipango ya mwaka 2023 Kifungu cha 6(2)(b) na Sheria ya Bajeti, Sura 439 Kifungu cha 11 vinavyoitaka Serikali kuandaa Mpango wa Taifa wa Maendeleo kila mwaka. Utekelezaji wa Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Mwaka 2023/24 umejikita katika kuendelea kutekeleza vipaumbele vilivyoainishwa katika Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2021/22 –

2025/26 ambao unachochea mageuzi ya ukuaji wa uchumi na maendeleo ya watu kupitia viwanda.

25. Mheshimiwa Spika, Taarifa kamili ya utekelezaji wa Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Mwaka 2022/23 itatolewa wakati wa kusoma bungeni Taarifa ya Hali ya Uchumi wa Taifa tarehe 13 Juni 2024.

iv) Uendelezaji wa kada za Wanamipango

26. Mheshimiwa Spika, Tume ya Mipango imekasimiwa jukumu la kuendeleza kada za wanamipango pamoja na kuratibu makongamano ya wadau mbalimbali kwa ajili ya kujadili masuala ya mipango ya maendeleo. Mwelekeo ni kulea na kuendeleza kada ya wanamipango na kuwa na usajili rasmi wa wanamipango. Katika kutekeleza jukumu hilo, mwaka 2023/24, Tume iliandaa kongamano la wanamipango nchini lililofanyika Jijini Arusha ambalo lilikuwa na kauli mbiu "*Fikra za pamoja na utekelezaji, ulioratibiwa kwa ustawi jumuishii*". Jumla ya wanamipango 747 kutoka katika Wizara, Idara, Taasisi, Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa walishiriki.

Mhe. Dkt. Doto Biteko (Mb.), Naibu Waziri Mkuu wa Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania na Waziri wa Nishati akiwasili na kupokelewa na Mhe. Prof. Kitila A. Mkumbo (Mb.) Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais – Mipango na Uwekezaji katika ufunguzi wa Kongamano la Wanamipango, lililofanyika Novemba 2023 Jijini Arusha.

v) Kuandaa Muswada wa Sheria ya Uwekezaji wa Umma

27. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2023/24, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji imeendelea na maandalizi ya Muswada wa Sheria ya Uwekezaji wa Umma. Lengo la Muswada huo ni kuweka mfumo wa

kisheria na muundo wa kitaasisi utakaochagiza mashirika na taasisi za umma kutoa mchango mkubwa zaidi katika maendeleo ya kiuchumi na kijamii kwa nchi. Aidha, sheria hii itaanzisha chombo cha usimamizi wa mashirika ya umma na kuanzisha mfuko wa taifa wa uwekezaji kwa lengo la kuwa na chanzo endelevu cha mitaji kwa ajili ya uwekezaji wa umma.

28. *Mheshimiwa Spika*, hadi kufikia Machi, 2024, Muswada wa Sheria ya Uwekezaji wa Umma wa Mwaka 2023 umekamilika na kusomwa kwa mara ya kwanza kwenye Mkutano wa 14 wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Muswada huo uliwasilishwa mbele ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Uwekezaji wa Mitaji ya Umma (PIC) Januari, 2024 kwa ajili ya kuchambuliwa pamoja na kukusanya maoni ya wadau. Napenda kuchukua fursa hii kuishukuru Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Uwekezaji wa Mitaji ya Umma kwa kazi kubwa iliyoifanya ya kuchambua Muswada na kuratibu maoni ya wadau. Kwa sasa Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji inafanyia kazi maoni ya Kamati na wadau yaliyowasilishwa na kuboresha Muswada ili uweze kuwasilishwa kwa mara ya pili katika Bunge lako tukufu mapema iwezekanavyo.

vi) **Kusimamia Maboresho ya Utendaji wa Taasisi na Mashirika ya Umma**

29. Mheshimiwa Spika, Ilani ya Chama cha Mapinduzi kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu 2020 iliielekeza Serikali, pamoja na mambo mengine, **“kuimarisha mashirika ya umma ili yaweze kuendelea kutoa michango katika maendeleo ya Taifa”**. Aidha, **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kupitia hotuba yake Bungeni ya tarehe 22 Aprili 2022 alielekeza, pamoja na mambo mengine, **“kufanya mapitio na uchambuzi wa kina wa uendeshaji wa Mashirika ya Umma, tukiwa na lengo la kuyafanya yaweze kujiendesha kwa faida”**. Vile vile, kupitia falsafa ya 4R, pamoja na hatua zingine, Mheshimiwa Rais alitangaza kufanya mageuzi makubwa katika uendeshaji wa Taasisi na Mashirika ya Umma.

30. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza maagizo hayo, mwaka 2023/24, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji, kupitia Ofisi ya Msajili wa Hazina, ilipanga kufanya tathmini ya utendaji wa Mashirika na Taasisi za Umma ili kubainisha changamoto za kiutendaji na

kupendekeza hatua za kuchukua katika kuongeza tija katika kuchangia maendeleo ya Taifa. Hadi Machi 2024, tathmini ya kina kuhusu utendaji wa Taasisi na Mashirika ya Umma 248 imefanyika. Kwa kuzingatia matokeo ya tathmini hiyo, Serikali imefanya maamuzi ya kuunganisha Taasisi na Mashirika ya Umma 14; na kufuta Taasisi na Mashirika ya Umma matatu (3). Aidha, katika kusimamia na kuratibu utekelezaji wa Maelekezo ya Chama Tawala CCM, Serikali kupitia, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji imeandaa Mwongozo wa Masuala ya Kuzingatia katika Kuunganisha au Kufuta Taasisi za Umma ambao umesambazwa katika Wizara zinazohusika kwa ajili ya utekelezaji. Vilevile, Wizara za Kisekta ambazo Taasisi zinazounganishwa au kufutwa zipo chini yake zimeunda Kamati za Wataalam ambazo zinaendelea na utekelezaji wa zoezi la kuunganisha au kufuta Taasisi husika.

vii) Usimamizi wa Utendaji wa Mashirika ya Umma

31. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza maelekezo ya **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya

kuzisimamia kwa karibu Taasisi na Mashirika ya Umma, Ofisi ya Msajili wa Hazina imehuisha Mwongozo wa Kuandaa Miongozo ya Uendeshaji wa Shughuli za Bodi za Taasisi (*Board Charter Guideline*) pamoja na Mwongozo wa Tathmini ya Utendaji wa Bodi (*Board Evaluation Guide*), imeandaa Mwongozo wa Utawala Bora (*Corporate Governance Guideline*) na Mwongozo wa Majukumu ya Bodi za Taasisi, Mashirika ya Umma na Wakala za Serikali. Aidha, imefanya tathmini ya Utendaji Kazi wa Bodi za Wakurugenzi za Taasisi na Mashirika ya Umma 63 kati ya lengo la mashirika 70 kwa mwaka 2023/24. Kati ya tathmini hizo, 18 zimefanywa kwa mfumo wa kidigitali ikiwa ni mwanzo wa kufanya tathmini hizo kwa mfumo wa kieletroniki ambao unatumiwa na nchi nyingi zilizoendelea duniani. Matokeo ya miongozo na tathmini hizi yanalenga kuongeza ufanisi wa utoaji huduma zenye ubora, tija na kwa wakati kwa walengwa na kuongeza utendaji na uwajibikaji wa bodi za Taasisi na Mashirika ya Umma.

32. Mheshimiwa Spika, vilevile, Ofisi ya Msajili wa Hazina imefanya mapitio ya kiolezo (template) cha Mikataba ya Utendaji Kazi ikiwa ni pamoja na kuboresha Viashiria vya Upimaji, kutoa mafunzo kwa Taasisi na Mashirika ya Umma kuhusu kiolezo hicho. Viashiria

vipya vya upimaji vimeandaliwa kwa kuzingatia sekta na vimetenganisha mashirika ya kibiashara na yale yasiyo ya biashara.

viii) Mfumo wa Kielektroniki wa Ufuatiliaji wa Shughuli za Taasisi na Mashirika ya Umma – *Dashboard*

33. Mheshimiwa Spika, katika kusimamia utendaji wa Taasisi na Mashirika ya Umma, Serikali inajenga mfumo thabiti wa ufuatiliaji na tathmini ya utendaji wa Taasisi na Mashirika ya Umma. Mfumo huo utaimarisha usimamizi kwa kubainisha vigezo vya kupima utendaji hususan kigezo cha utendaji wa kifedha na vigezo vingine kama utawala bora, huduma kwa wateja na usimamizi wa rasilimali watu.

34. Mheshimiwa Spika, Mfumo huo utatumika kutoa taarifa mbalimbali ikiwemo mapato, muundo na utendaji wa Bodi za Taasisi na Mashirika ya Umma, Tathmini ya utendaji kwenye Taasisi, mikataba ya utendaji kazi ambayo imekuwa ikiingiwa kati ya Ofisi ya Msajili wa Hazina na Bodi za Wakurugenzi. Hadi kufikia Machi, 2024 ujenzi wa Mfumo huo umefikia asilimia 40 na unatarajiwa kukamilika katika Mwaka 2024/25.

ix) Kuandaa Mwongozo wa Ukusanyaji wa

Mapato Yasiyo ya Kodi Kutoka katika Taasisi na Mashirika ya Umma

35. *Mheshimiwa Spika*, Serikali imefanya uwekezaji mkubwa katika Taasisi na Mashirika ya Umma yapatayo 248 na hivyo kama mwekezaji mwingine yoyote, Serikali inatarajia kupata rejesho la uwekezaji wake katika Mfuko Mkuu wa Serikali kupitia ukusanyaji wa mapato yasiyo ya kodi kutoka katika Taasisi na Mashirika ya Umma kwa njia ya gawio, michango ya asilimia 15 ya mapato ghafi ya taasisi zinazochangia, rejesho la riba na mikopo, ziada na malipo mengineyo ikiwemo mapato yatokanayo na mrejesho wa Mfumo wa Usimamizi wa Mawasiliano ya Simu Tanzania (TTMS). Hata hivyo, kumekuwa na changamoto ya Taasisi na Mashirika ya Umma kuchangia kiasi kidogo cha mapato katika Mfuko Mkuu wa Serikali ukilinganisha na uwekezaji mkubwa uliofanywa na Serikali.

36. *Mheshimiwa Spika*, ili kukabiliana na changamoto hiyo, katika mwaka 2023/24, Ofisi ya Msajili wa Hazina imeandaa Mwongozo wa Ukusanyaji wa Mapato Yasiyo ya Kodi wa Mwaka 2023. Mwongozo huo unaweka utaratibu wa ulipaji wa gawio na uchangiaji wa michango kwa kuzingatia vigezo vya uchangiaji katika

Mfuko Mkuu wa Serikali kutoka Taasisi na Mashirika ya Umma.

x) Kuratibu Uwezesaji na Kujenga Uwezo kwa Wajumbe wa Bodi za Wakurugenzi za Taasisi na Mashirika ya Umma

37. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha kunakuwa na utendaji wenye ufanisi, tija na utawala bora katika Taasisi na Mashirika ya Umma, kuna umuhimu mkubwa wa kuwawezesha na kuwajengea uwezo Wajumbe wa Bodi za Wakurugenzi za Taasisi na Mashirika ya Umma, sambamba na kuhakikisha Taasisi na Mashirika ya Umma yanakuwa na Bodi hai za Wakurugenzi muda wote.

Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania kwenye picha na pamoja na viongozi mbalimbali alipofungua kikaokazi cha Wenyeviti wa Bodi za taasisi za Umma na wakuu wa mashirika hayo kilichofanyika jijini Arusha kuanzia Agosti 2023.

38. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2023/24, Ofisi ya Msajili wa Hazina ilitatibu Kikao Kazi cha Wenyeviti wa Bodi za Wakurugenzi na Watendaji Wakuu wa Taasisi na Mashirika ya Umma kilichoinduliwa na Mheshimiwa Rais na kufanyika tarehe 19 hadi 21 Agosti, 2023 Jijini Arusha. Aidha, Ofisi kwa kushirikiana na Chuo cha Uongozi ilitatibu mafunzo kwa Wajumbe 136 wa Bodi za wakurugenzi kutoka kwenye Taasisi na Mashirika ya Umma 14 pamoja na Kikao Kazi kati ya

Msajili wa Hazina na Wakurugenzi waBodi
Wanaoiwakilisha Serikali kwenye kampuni

zinazomilikiwa kwa hisa chache (Minority Interest) kilichofanyika tarehe 12 hadi 15 Machi, 2024 katika Chuo cha Uongozi cha Mwalimu Julius Nyerere – Kibaha mkoani Pwani.

39. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha kwamba Taasisi na Mashirika ya Umma yanakuwa na Bodi hai za Wakurugenzi, Ofisi ya Msajili wa Hazina imeanzisha moduli ya *Board Management* kwenye mfumo wa *Office of the Treasury Registrar Management Information System* (OTRMIS) ambao unatumika kuhifadhi taarifa za Bodi za Wakurugenzi katika Taasisi na Mashirika ya Umma. Aidha, mfumo huo unatoa taarifa kwa mamlaka za uteuzi kuhusu Bodi zilizo hai, zinazokaribia kumaliza muda wake na zisizotimiza akidi ya Wajumbe. Uwepo wa Mfumo huo umeleta mafanikio makubwa ya kupunguza idadi ya Mashirika ya Umma yasiyokuwa na Bodi hai za Wakurugenzi kutoka Mashirika 52 Novemba, 2022 hadi Mashirika saba (7) Machi, 2024.

Kuandaa Sera Mpya ya Uwekezaji na Mkakati wake

40. Mheshimiwa Spika, hadi Machi, 2024, Ofisi ya Rais - Mipango na Uwekezaji imefanya mapitio ya Sera ya Taifa ya Uhamasishaji Uwekezaji ya mwaka 1996 na kuandaa rasimu ya sera mpya ya Taifa ya uwekezaji ambayo imezingatia mazingira ya sasa ya uwekezaji na vipaumbele vilivyoainishwa katika Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2021/22 - 2025/26 na mabadiliko mbalimbali yakiwemo ya kiuchumi na kiteknolojia.

xii) Kuhamasisha Uwekezaji Ndani na kutoka Nje ya Nchi

41. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2023/24, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji ilipanga kuendelea kuhamasisha uwekezaji wa ndani na kutoka nje ya nchi. Hadi kufikia Machi, 2024, Ofisi pamoja na taasisi zake za TIC na EPZA imeshiriki makongamano ya uwekezaji nane (8) yaliyofanyika nje ya nchi wakati wa ziara za viongozi wakuu kwenye nchi za Morocco, Qatar, India, Italia, Zambia, Indonesia, Saudi Arabia na Norway. Vilevile, Ofisi imeratibu ziara maalum za kunadi fursa za uwekezaji na biashara katika nchi za China, Ivory Coast na Uholanzi. Aidha, Ofisi imeratibu na kushiriki mikutano na makongamano ya ndani ya nchi yaliyofanyika katika mikoa 17 na maandalizi kwa mikoa mingine

yanaendelea. Jitihada hizo zimeimarisha hamasa ya kuwekeza nchini kama ilivyoainishwa hapo juu.

Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, akizungumza na wafanyabiashara pamoja na wekezaji wa Tanzania na Indonesia kwenye Mkutano wa Biashara na Uwekezaji, Januari 2024, Jakarta, Indonesia.

42. Mheshimiwa Spika, vilevile, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji imeratibu ushiriki wa Tanzania kwenye Majadiliano ya Mikataba ya Kimataifa ya kulinda na kukuza Uwekezaji (*Bilateral Investment Treaties-BITs*) inayohusisha nchi za Canada, India, Indonesia, Iran, Korea, Qatar na Umoja wa Falme za Kiarabu (UAE). Aidha, Ofisi imefanya mapitio na uchambuzi wa

Mikataba yote ya Kimataifa ya kulinda na kukuza Uwekezaji (BITs) iliyosainiwa na nchi ili kufahamu hali ya utekelezaji na kupendekeza Mkataba Kifani (Model BIT) wa nchi utakaotoa mwongozo wa majadiliano.

Mhe. Prof. Kitila Mkumbo (Mb.) Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji na Mhe. Andrew Bower Mitchell (Mb.) Waziri wa Maendeleo wa Uingereza anayeshughulika Maendeleo na Afrika wakishuhudia utiaji Saini wa Makubaliano ya Kukuza Ushirikiano (Mutual Prosperity Partnership – MPP). Makubaliano hayo yalitiwa saini na Dkt. Tausi Kida, Katibu Mkuu Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa niaba ya Tanzania na Balozi wa Uingereza nchini Tanzania Mhe. David Concar kwa upande wa nchi ya Uingereza Aprili 2024 Jijini Dodoma.

43. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2023/24, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kupitia Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) iliendesha kampeni ya kitaifa yenye lengo kuu la kuhamasisha uwekezaji wa ndani iliyobebwa na kauli mbiu **“2024 isipite bila kutekeleza mradi wako”**. Kampeni hii ni endelevu na ina malengo

yafuatayo: kubadili fikra na mtizamo wa kwamba TIC ni mahsusi kwa uwekezaji wa kutoka nje ya nchi na siyo kwa watanzania; kutoa elimu ya uwekezaji hususan taratibu za kusajili miradi ya uwekezaji; na kuongeza idadi ya miradi ya uwekezaji inayomilikiwa na Watanzania kwa lengo la kuwashirikisha kikamilifu katika maendeleo ya uchumi wa nchi. Awamu ya kwanza ya kampeni hiyo imehusisha mikoa 13 ya Arusha, Geita, Kilimanjaro, Manyara, Mbeya, Morogoro, Mtwara, Mwanza, Pwani, Shinyanga, Singida, Songwe na Tabora. Awamu ya pili kwa mikoa 13 iliyobaki itatekelezwa kabla ya kukamilika kwa mwaka 2024.

xiii) Kuanzisha mfumo wa Kielektroniki wa

Kuhudumia Wawekezaji

44. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2023/24, Kituo cha Uwekezaji kimekamilisha ujenzi wa Mfumo wa Kielektroniki wa Kuhudumia Wawekezaji (Tanzania Electronic Investment Window - TeIW) kwa awamu ya kwanza ambao ulizinduliwa Septemba, 2023 na Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Mfumo huo umeunganishwa na mifumo ya Taasisi saba (7) ambazo ni Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA), Idara ya Uhamiaji, Idara ya Kazi, Wakala wa Usajili wa

Biashara na Leseni (BRELA), Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA), Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi na TIC. Mfumo huo, unamwezesha mwekezaji kusajili mradi popote ndani na nje ya nchi na kupata vibali vya uwekezaji ndani ya siku 3 ikiwa ametimiza vigezo. Awamu ya pili ya ujenzi wa mfumo huo itahusisha uunganishaji wa Taasisi nyingine saba (7) ambazo ni Shirika la Umeme Tanzania (TANESCO), Shirika la Viwango Tanzania (TBS), Mamlaka ya Dawa na Vifaa Tiba (TMDA), Baraza la Usimamizi wa Mazingira (NEMC), Wizara ya Kilimo, Tume ya Madini na Wakala wa Usalama na Afya Mahala pa Kazi (OSHA).

Mhe. Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.), Waziri Mkuu wa Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania akibonyeza kitufe kuashilia uzinduzi wa Mfumo Kielektroniki wa kuhudumia Wawekezaji (Tanzania Electronic Investment Window) Septemba 2023, jijini Dar es Salaam

Taasisi zilizounganishwa na Mfumo Kielektroniki wa kuhudumia Wawekezaji (Tanzania Electronic Investment Window)

xiv) Kuendeleza Viwanda vya Serikali vilivyokabidhiwa kwa EPZA

45. Mheshimiwa Spika, mwaka 2022, Mamlaka ya

Maeneo ya Uzalishaji wa Mauzo ya Nje ilikabidhiwa viwanda nane (8) vilivyokuwa vimebinafsisishwa na kurejeshwa Serikalini ili kuvitafutia wawekezaji. Hadi Machi 2024, viwanda vinne (4) vimepata wawekezaji ambavyo ni: Kiwanda cha Nachingwea kilichopata mwekezaji Desemba, 2023 kwa ajili ya kuchakata mazao ya kilimo; kiwanda cha Mafuta Ilulu kilichopata mwekezaji Machi, 2023 kwa ajili ya kuchakata mazao ya kilimo; na viwanda vya Mkata Sawmill kwa ajili ya kuchakata nyama na National Steel kilichopo

Chang'ombe, Dar es salaam kwa ajili ya kutengeneza samani, vinywaji baridi na kutoa huduma ya ugavi na biashara. Mamlaka ya EPZ inaendelea kutafuta wawekezaji kwa viwanda vinne (4) vilivyobaki.

3.3. HALI NA MWENENDO WA UWEKEZAJI NCHINI

46. Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia falsafa ya kuifungua nchi inayolenga kuimarisha na kuendelea kuboresha mazingira ya uwekezaji na biashara nchini, Serikali imeendelea kuweka mazingira ya kuvutia uwekezaji nchini kutoka ndani na nje ya nchi. Lengo ni kuongeza wigo wa shughuli za kiuchumi nchini kupitia uwekezaji mpya na kulinda uwekezaji ulipo.

47. Mheshimiwa Spika, mafanikio katika sekta ya uwekezaji hupimwa kwa kuzingatia vigezo vitatu vikubwa: **Moja:** *idadi ya miradi ya uwekezaji inayosajiliwa*; **Mbili:** *kiwango cha ajira kinachozalishwa*; na **Tatu:** *kiwango cha mtaji kinachoingia katika nchi*, ikiwemo mtaji wa moja kwa moja kutoka nje (Foreign Direct Investment-FDI). Uwekezaji nchini huratibiwa na taasisi mbalimbali, zikiwemo Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC), Mamlaka ya Uzalishaji kwa Mauzo Nje

(EPZA), Wizara ya Madini, na taasisi zingine za umma na sekta za binafsi kama inavyofafanuliwa hapa chini

48. Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Machi 2024, Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) kilisajili jumla ya miradi mipya **509** sawa na ongezeko la **asilimia 112.1** ikilinganishwa na miradi **240** iliyosajiliwa kwa mwaka katika kipindi kama hicho mwaka 2022/23. Miradi hiyo inatarajiwa kuwekeza jumla ya dola za Marekani milioni **4,490.24** na kutengeneza **ajira 229,282**. Aidha, miradi ambayo ni ya watanzania ni **196** sawa na **asilimia 38.5**, wageni **214** sawa na **asilimia 42** na miradi ya ubia wa watanzania na wageni **99** sawa na **asilimia 19.5**.

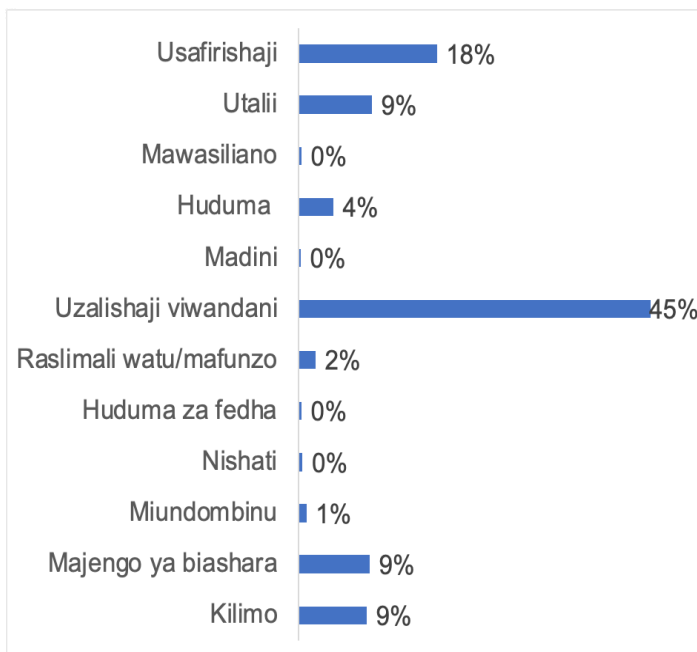
49. Mheshimiwa Spika, sekta zilizoongoza kwa usajili wa miradi kupitia TIC ni uzalishaji viwandani miradi **221** sawa na **asilimia 43**, usafirishaji miradi **106** sawa na asilimia **21**, utalii miradi **54** sawa na **asilimia 11**, ujenzi wa majengo ya biashara miradi **48** sawa na **asilimia 9**, kilimo miradi **43** sawa na **asilimia 8** na huduma miradi 16 sawa na **asilimia 3**. Miradi mingine **21** sawa na **asilimia 5** ipo katika sekta nyingine za miundombinu, rasilimali watu, mawasiliano ya simu, madini, mafuta na

nishati kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Na. 1** cha hotuba hii.

50. Mheshimiwa Spika, miradi hiyo inatarajiwa kuwekezwa katika mikoa ya Dar es Salaam miradi **206**, Pwani miradi **98**, Arusha miradi **32**, Dodoma miradi **19**, Mwanza miradi **18**, Tanga miradi **16** na Kilimanjaro miradi **15**. Miradi mingine **105** ipo katika mikoa mingine kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Na. 2** cha hotuba hii. Mgawanyo huu wa kimkoa unachangiwa na uwepo wa masoko na miundombinu wezeshi kama vile umeme, maji, barabara, bandari na viwanja vya ndege. Hivyo, Serikali inaendelea kuimarisha miundombinu ya msingi katika mikoa mingine na kuzishirikisha Mamlaka za Mikoa hiyo ili kupanua wigo wa uwekezaji kwa kuvutia wawekezaji wa ndani na kutoka nje ya nchi.

51. Mheshimiwa Spika, kwa ujumla wake, katika kipindi cha utekelezaji wa Ilani ya CCM kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa 2020, katika kipindi cha miaka minne, 2020-2023, TIC ilisajili miradi 1,282 iliyotarajiwa kuajiri jumla ya watu 248,309 na kuingiza jumla ya dola za Marekani milioni 15,100. Katika kipindi cha miaka mitatu ya Serikali ya awamu ya sita, jumla ya miradi 1,004 imesajiliwa katika sekta mbalimbali. Kama inavyoonesha

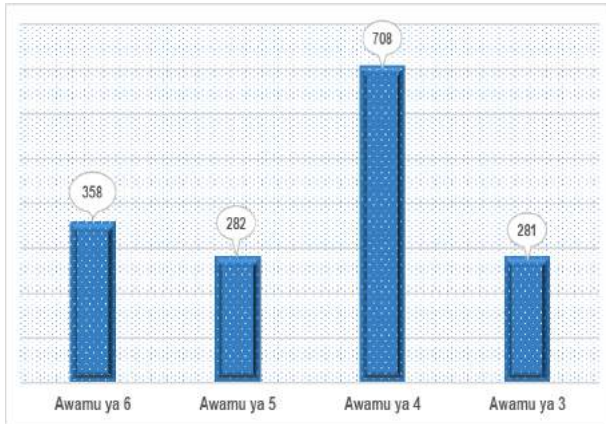
katika **Umbo 1**, sekta tano zinazoongoza katika kusajili miradi ni uzalishaji viwanda (miradi 456, 45%), usafiri na usafirishaji (miradi 179, 18%), utalii (miradi 95, 9%), kilimo (miradi 88, 9%), na huduma (45, 4%).

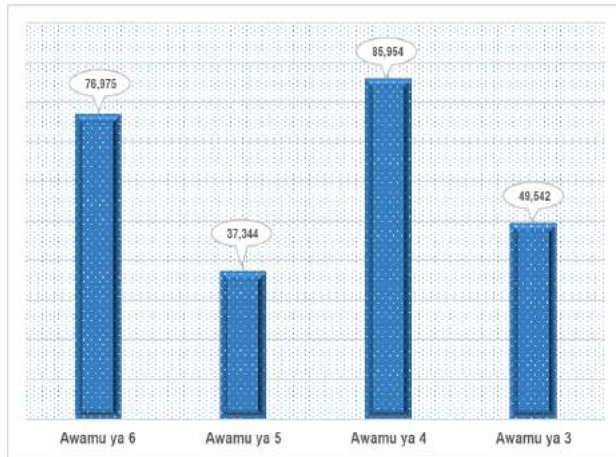
Umbo 1: Asilimia ya Miradi Iliyosajiliwa TIC Kisekta 2021-2023.

52. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha miaka 27 (1996-2023), tangu TIC ianze kuweka rekodi za miradi ya uwekezaji, jumla ya miradi 12,381 imesajiliwa iliyotarajiwa kuajiri watu 1,772,607 na kuingiza mtaji kutoka nje wa jumla ya dola za Marekani bilioni 117.821 kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Na. 3.**

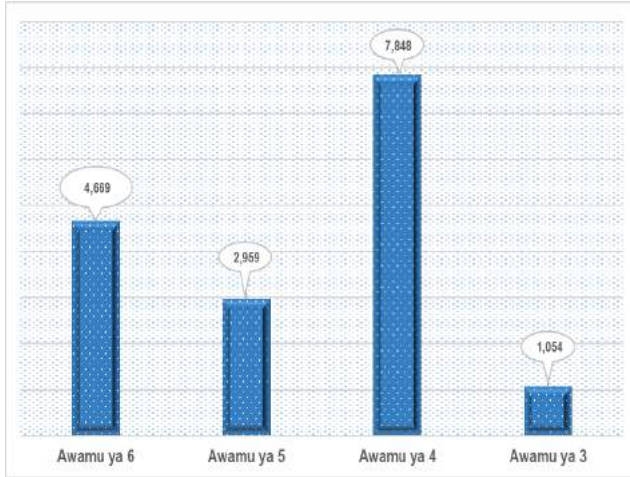
53. Mheshimiwa Spika, maumbo ya 2-4 yanaonesha wastani wa idadi ya miradi ya uwekezaji iliyosajiliwa na TIC kwa mwaka kwa kila awamu ya uongozi, pamoja na idadi ya ajira na kiwango cha mtaji kilichotokana na miradi hiyo. Kama inavyoonekana katika maumbo haya, wastani wa miradi 281, 708, 282 na 358 ilisajiliwa kwa mwaka kwa awamu ya tatu, awamu ya nne, awamu ya tano na awamu ya sita, mtawalia. Miradi ilitarajiwa kuajiri watu 49,542, 85,954, 37,344 na 76,975, mtawalia. Aidha, wastani wa kiwango cha mtaji kilichotokana na miradi hii kwa awamu za uongozi ni dola za Marekani milioni 1,054 (awamu ya tatu), milioni 7,848 (awamu ya nne), milioni 2,959 (awamu ya tano) na milioni 4,669 (awamu ya sita).

Umbo 2: Wastani wa Idadi ya Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa na TIC kwa Mwaka kwa Awamu za Uongozi.

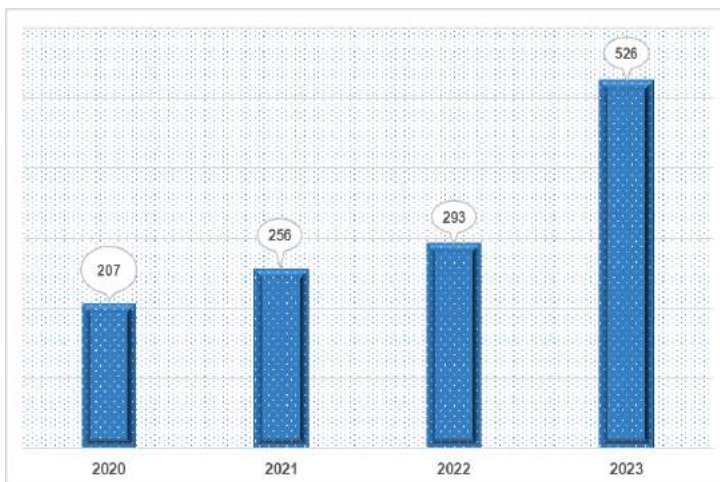
Umbo 3: Wastani wa Idadi ya Ajira Zilizotokana na Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa na TIC kwa Mwaka kwa Awamu za Uongozi

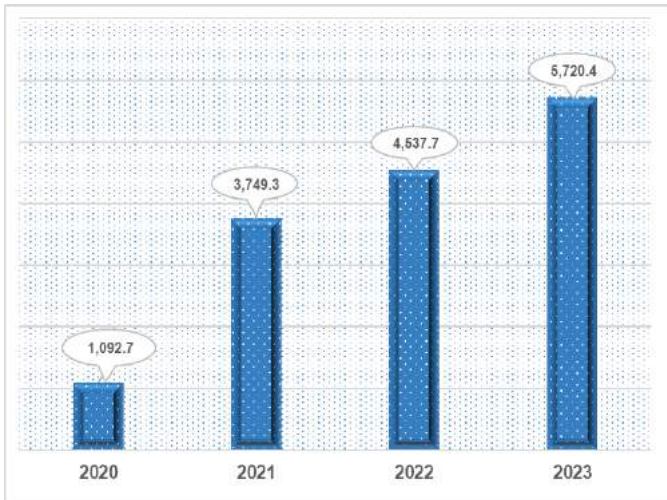
Umbo 4: Wastani wa Kiwango cha Mtaji (FDI, Milioni, USD) Kilichovutiwa kutokana na Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa na TIC kwa Mwaka kwa Awamu za Uongozi.

54. Mheshimiwa Spika, kama inavyooneshwa katika maumbo 5-7, idadi ya miradi, kiwango cha mtaji na ajira zitokanazo na miradi ya uwekezaji katika Kituo Cha Uwekezaji Tanzania (TIC) imekuwa ikiongezeka mwaka hadi mwaka. Kwa mfano, idadi ya miradi iliongezeka kutoka miradi 207 mwaka 2020 hadi kufikia miradi 526 mwaka 2023. Kiwango cha mitaji inayotokana na miradi ya uwekezaji kilipanda kutoka Dola za Kimarekani milioni

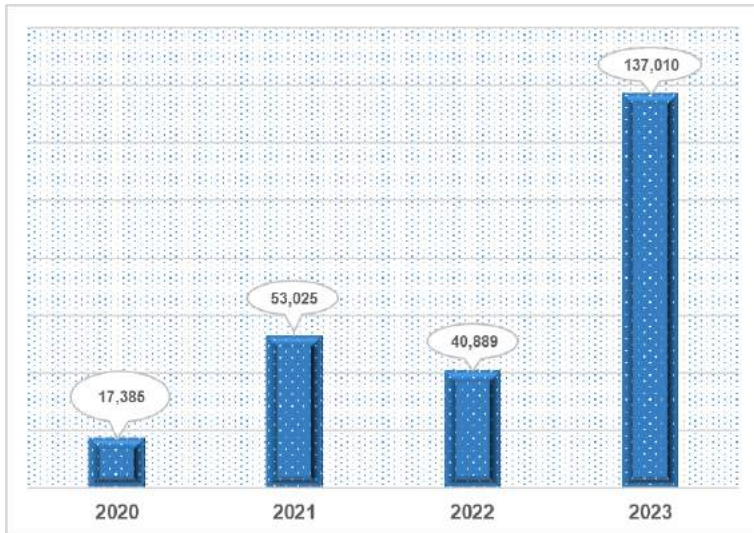
1,092.7 mwaka 2020 hadi Dola za Kimarekani Milioni 5,720.4 mwaka 2023. Aida, idadi ya ajira itokanayo na miradi ya uwekezaji iliongezeka kutoka 17,385 mwaka 2020 hadi 137,010 mwaka 2023.

Umbo 5: Miradi Iliyosajiliwa TIC kati ya Mwaka 2020 na 2023

Umbo 6: Mitaji Iliyovutiwa Kutoka Nje (FDI) Kutokana na Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa na TIC kati ya Mwaka 2020 na 2021

Umbo 7: *Idadi ya Ajira Zilizotarajiwa Kupatikana Kutokana na Miradi ya Uwekezaji kati ya Mwaka 2020 - 2023*

55. Mheshimiwa Spika, hadi Machi, 2024 EPZA imesajili na kutoa leseni 26 zikiwemo leseni 24 za uendeshaji kwa miradi mipya kwenye maeneo ya uzalishaji kwa mauzo nje na leseni mbili (2) za uendelezaji kwa Kanda Maalum ya Kiuchumi za Buzwagi SEZ na Kilimanjaro Industrial Park kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Na. 4** cha kitabu cha hotuba. Usajili huo ni ongezeko la leseni 12 sawa na asilimia 86 ikilinganishwa na leseni 14 zilizosajiliwa na kutolewa katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2022/23.

56. Mheshimiwa Spika, kampuni hizo 25 zinatarajiwa kuwekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 225.72, mauzo ya nje dola za Marekani milioni 355.12 na kutoa ajira kwa watanzania zipatazo 19,877. Aidha, miradi hiyo ipo katika sekta za kilimo miradi 12, madini miradi 5 na bidhaa za viwandani miradi 8. Masoko ya bidhaa zinazozalishwa ni pamoja na nchi za Bara la Ulaya, Marekani, Asia, Canada, Afrika ya Kusini, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo, Sudan ya Kusini, China, Ukraine, Vietnam, Zambia, Misri, India, Dubai, Taiwan, Japan na Pakistani.

57. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa miradi ya uwekezaji iliyosajiliwa na taasisi zingine za umma, hadi Machi, 2024 Serikali kupitia Sekta ya Madini imefanikiwa kutoa jumla ya leseni 8,480 kati ya 6,920 zilizopangwa kutolewa katika kipindi hicho sawa na ongezeko la asilimia 122.54. Mafanikio hayo yametokana na jitihada za Serikali za kuboresha mazingira ya biashara na kuhamasisha uwekezaji. Leseni zilizotolewa ni: Leseni 9 za Uchimbaji wa Kati wa Madini (MLs); Leseni 246 za Utafutaji wa Madini (PLs); Leseni 5,586 za Uchimbaji Mdogo (PMLs); Leseni 1,082 kubwa za biashara (DLs); Leseni 1,525 ndogo za biashara (BLs); na Leseni 32 za Uchenjuaji wa Madini (PCLs).

58. Mheshimiwa Spika, leseni 9 za uchimbaji wa kati wa madini (MLs) zilitolewa zinataraajiwa kuwa na uwekezaji wenye thamani ya takriban dola za Marekani 46,343,900 na kutoa fursa mbalimbali za kiuchumi ikiwa ni pamoja na ajira za kudumu 654. Serikali itaendelea kuimarisha mazingira ya uwekezaji ili kuendelea kuwavutia wawekezaji kwa manufaa ya Watanzania katika kukuza Sekta ya Madini nchini na kuongeza Pato la Taifa.

59. Mheshimiwa Spika, nihitimishe eneo hili kwa kutoa taarifa kuwa Serikali inaendelea na majadiliano ya kimkataba na makampuni yanayotarajiwa kutekeleza mradi wa Gesi Asilia (Liquefied Natural Gas-LNG). Mradi huu utahusisha ubadilishaji wa gesi asilia kutoka katika hali ya hewa na kuwa kiminika. Kiasi cha gesi iliyogundulika baharini ni futi za ujazo trilioni 45.13 katika vitalu Na. 1,2 na 4. Aidha gesi iliyothibitishwa kuvunwa kwa ajili ya Mradi ni kiasi cha futi za ujazo trilioni 25. Thamani ya uwekezaji inayotarajiwa kufanyika katika mradi huu ni dola za Marekani bilioni 42 (zaidi ya shilingi trilioni 109).

60. *Mheshimiwa Spika*, utekelezaji wa mradi huu unatarajiwa kuchochea kasi ya ukuaji uchumi, kuongeza ajira nchini, kuingiza mtaji mkubwa kutoka nje (FDI), kuchochea ujenzi wa viwanda vinavyotumia gesi asilia kama malighafi, na kupanua shughuli za kiuchumi na kijamii nchini. Serikali ya Awamu ya Sita imedhamiria kuona kuwa majadiliano yanakamilika mapema iwezekanavyo ili utekelezaji wa mradi huu muhimu uanze.

3.4. UFUATILIAJI WA UTEKELEZAJI WA MIRADI YA UWEKEZAJI WA SEKTA BINAFSI

61. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2023/24, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji imeratibu zoezi la ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji wa miradi ya uwekezaji wa sekta binafsi ili kufahamu hatua za uendelezaji na changamoto za utekelezaji. Tathmini imebaini kuwa kati ya miradi 509 iliyosajiliwa na TIC hadi mwezi Machi, miradi 292 imeshaanza uendelezaji na miradi yote 26 iliyosajiliwa na EPZA imeanza uendelezaji na uendeshaji. Ofisi imeratibu utatuzi wa changamoto na migogoro mbalimbali iliyojitokeza kwa kutumia njia mbalimbali ikiwemo vikao vya pamoja na wadau. Changamoto nyingi zilizowasilishwa zinahusu migogoro

ya ardhi, masuala ya kodi, miundombinu wezeshi ikiwemo nishati, barabara na maji. Aidha, Ofisi inaandaa kanzidata ya takwimu za uwekezaji ambayo itawezesha kujua hatua za uendelezaji wa miradi katika sekta mbalimbali na kutatua changamoto kwa wakati.

62. Mheshimiwa Spika, baadhi ya miradi mikubwa ya kimkakati iliyoanza ujenzi na uzalishaji yenye matokeo chanya ya kiuchumi katika kuvutia mitaji, ajira, fedha za kigeni na teknolojia mpya ni kama ifuatavyo:

- (i) Kiwanda cha *Sapphire Float Glass* kilichopo Mkuranga, Pwani chenye thamani ya dola za Marekani milioni 311 (sawa na shilingi bilioni 700) chenye uwezo wa kuzalisha tani 700 za kioo na ajira za moja kwa moja 1,655 na zisizo za moja kwa moja 6,000. Kiwanda hicho ambacho ni cha kwanza kwa ukubwa katika ukanda wa Afrika Mashariki kilizinduliwa na Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 20 Septemba, 2023;
- (ii) Kiwanda cha mbolea cha *Itracom Fertilisers* kilichopo Nala Jijini Dodoma;
- (iii) Kiwanda cha sukari cha *Mkulazi Holdings Limited* kilichopo Mbigiri, Morogoro;
- (iv) Kiwanda cha kuchakata gesi asilia kwa ajili ya

nishati ya magari cha kampuni ya *Taqa Dalbit*,
Jijini Dar es Salaam;

- (v) Mradi mkubwa wa kilimo cha miwa na kiwanda cha sukari cha *Kasulu sugar project* kilichopo Kasulu, Mkoani Kigoma;
- (vi) Viwanda vya kuzalisha sukari kwa viwanda vya *Kagera Sugar, Kilombero Sugar* na *Mtibwa Sugar*; na
- (vii) Kiwanda cha uzalishaji wa kioo kwa ajii ya majengo cha *Keda Tanzania Ceramics Limited* kilichopo Mkuranga, Mkoani Pwani.

3.5. UANZISHWAJI NA UENDELEZAJI WA MAENEO MAALUM YA KIUCHUMI NA MIRADI YA KIMKAKATI

63. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2023/24, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji imeendelea kuratibu uanzishwaji na uendelezaji wa miradi ya maeneo maalum ya kiuchumi na miradi ya uwekezaji ya kimkakati inayotekelezwa na sekta binafsi na sekta ya umma.

64. *Mheshimiwa Spika*, moja ya miradi hii ni kongani ya viwanda ya *Modern Industrial Park (KAMAKA)* iliyopo Kikongo, Mlandizi, Wilaya ya Kibaha mkoa wa

Pwani yenye ukubwa wa ekari 1,077. Jumla ya uwekezaji unaotarajiwa katika mradi huu ni dola za Marekani milioni 51 ikihusisha ujenzi wa miundombinu ya kongani na dola za Marekani bilioni 1.3 ikihusisha uwekezaji wa viwanda ndani ya kongani. Kongani hiyo itakapokamilika itavutia viwanda **210** vitakavyozalisha ajira mpya za moja kwa moja **30,000** na zisizo za moja kwa moja **200,000**.

65. Mheshimiwa Spika, mradi mwingine ni ujenzi wa **Sino Industrial Park** unaotekelezwa na Kampuni ya Group VI International. Kongani hii ipo eneo la Kwala mkoani Pwani yenye ukubwa wa ekari 2,500 ambapo uendelezaji wake utagharimu dola za Marekani milioni 327.4. Aidha, mradi huo unatarajia kuvutia viwanda vikubwa 200 na viwanda vidogo 300 vitakavyowekeza mtaji wa dola za Marekani bilioni 3 na kutoa ajira 100,000 za moja kwa moja na 500,000 zisizo za moja kwa moja. Hadi kufikia Machi, 2024, kampuni ya SINO-TAN imesaini jumla ya Hati za Makubaliano 15 na wawekezaji 50 walioonesha utayari wa kuwekeza katika eneo la kongani hiyo. Aidha, kampuni imesaini mikataba ya upangaji na kampuni tano (5) ambapo kampuni mbili (2) tayari zimeanza uzalishaji wa nguo na vipodozi.

66. **Mheshimiwa Spika**, mradi mwingine ni ujenzi wa kongani ya viwanda ya **Elsewedy Industrial Park** inatarajiwa kujengwa eneo la Kikongo, Mlandizi mkoa wa Pwani itakayokuwa na ukubwa wa ekari 650. Mradi huu unatekelezwa na Kampuni ya **Elsewedy Electric** na inahusisha eneo lenye ukubwa wa ekari 500 ambapo uendelezaji wake utagharimu dola za Marekani milioni 460. Mradi utavutia ujenzi na viwanda takribani 150

Mhe. Kitila Mkumbo (Mb.), Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji (katikati), kwenye picha ya pamoja na wawekeza kutoka China walipotembelea eneo la Sinotan Industrial Park Septemba 25, 2023

vitakavyowekezwa na kuzalisha ajira mpya za moja kwa moja na zisizo za moja kwa moja 50,000.

67. Mheshimiwa Spika, Ofisi pia inaendelea kuratibu mradi wa uendelezaji wa eneo maalum la kiuchumi Bagamoyo unaotekelezwa na Mamlaka ya EPZ. Katika kipindi cha Mwaka 2023/24, Ofisi imekamilisha uhuishaji wa Mpango Kabambe wa Uendelezaji wa mradi wa Bagamoyo SEZ kwa malengo ya kuhuisha gharama ya fidia, kuimarisha uwekezaji wa ndani, kuhifadhi maeneo ya kihistoria na kuwezesha uwekezaji shirikishi kupitia ubia na sekta binafsi, na kupitia soko la mitaji. Vilevile, Ofisi imewezesha kazi ya upembuzi yakinifu ya mradi ambao umebainisha kuwa mradi unatekelezeka na utakuwa na manufaa katika nyanja zote za kiuchumi, kijamii, masoko na fedha (*economic, social, market and financially feasible*). Aidha, manufaa ya jumla yanayotarajiwa kutokana na utekelezaji wa mradi huu ni pamoja na: kuchochea kasi ya ukuaji wa uchumi; ukuaji wa teknolojia, ujuzi na ajira; kuongezeka kwa biashara; kuongezeka kwa fedha za kigeni; kuongezeka kwa mapato ya Serikali na kunufaika kikamilifu na fursa ya Soko huru la Africa. Ofisi imewezesha pia ujenzi wa barabara kwa kiwango cha lami (Asphalt Concrete)

yenye urefu wa kilomita tatu (3) ndani ya eneo la mradi mabapo hadi Machi 2024 ujenzi umefikia asilimia 70.

68. Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya EPZ pia inatekeleza miradi mingine na maeneo maalumu ya kiuchumi katika mikoja ya Ruvuma, Dodoma na Shinyanga. Katika mwaka 2023/24 Serikali imekamilisha malipo ya fidia kwa Eneo Maalum la Kiuchumi la Ruvuma (Ruvuma Special Economic Zones) lenye ukubwa wa hekta 2,033 ambapo jumla ya **shilingi 5,337,632,743.07** zimelipwa. Aidha, Mamlaka ya EPZ imekamilisha taratibu za kumiliki eneo Maalum la Kiuchumi la Kwala (***Kwala Special Economic Zone***) ambalo lina ukubwa wa ekari 100. Hadi Machi 2024, Mamlaka imefanikiwa kupata hati ya eneo na kukamilisha uaandaji wa Hadidu za rejea ili kumpata mtaalam wa kuandaa michoro na gharama za miundombinu ya msingi. Vilevile, Mamlaka imekamilisha taratibu za kumiliki Eneo Maalum la Kiuchumi la Nala (***Nala Special Economic Zone***) lenye ukubwa wa ekari 1,500 kwa kulipa fidia kwa Jiji la Dodoma **shilingi bilioni 4.57**.

Eneo la uwekezaji Kongani ya Viwanda, Kwala Kibaha Mkoani Pwani.

69. Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya EPZ imekamilisha taratibu za kutangazwa kwa Eneo Maalum la Kiuchumi la Buzwagi (Buzwagi SEZ) ambalo linamilikiwa na Halmashauri ya Manispaa ya Kahama. Eneo hilo lipo katika eneo la uchimbaji wa madini lililofungwa la Buzwagi lenye ukubwa wa ekari 3,295. Eneo hilo limetangazwa kwa kuzingatia mpango wa ufungaji wa mgodi (*closure plan*) chini ya usimamizi wa Tume ya Madini na kulipa matumizi ya uwekezaji ili kuvutia uongezaji thamani wa madini. Eneo la Buzwagi

limevutia uwekezaji wa taasisi na kampuni mbalimbali ikiwemo Chuo cha Barrick Academy ambacho kitatoa mafunzo kwa wafanyakazi wa kampuni za Barrick kutoka bara la Afrika, Kabanga Company Ltd na Tembo Nickel Ltd zilizopanga kuanzisha miradi ya uchenjuaji wa madini ya Nickel na Cobalt, kampuni ya ISOAF Ltd ambayo ni kampuni tanzu ya the East African Crude Oil Pipeline (EACOP) wanaojishughulisha na uchakataji wa mafuta, International Apprenticeship & Competency Academy (IACA) inayojishughulisha na mafunzo ya uzalishaji viwandani, SSI Energy, Voltalia na SAFI power zinazojishughulisha na kufua umeme wa sola.

70. Mheshimiwa Spika, Ofisi pia imeshiriki kwenye mapitio na maandalizi ya kanuni za kusimamia Maeneo Maalumu ya Kiuchumi (SEZ) ya Jumuiya ya Afrika Mashariki. Rasimu ya Kanuni hizo zitajadiliwa katika Mikutano ya Maamuzi Mei, 2024. Kanuni hizo zitakuwa chachu ya utekelezaji wa malengo ya kimkakati kwenye Maeneo Maalumu ya Kiuchumi (SEZ) ndani ya Nchi Wanachama.

3.6 MABORESHO YA MAZINGIRA YA UWEKEZAJI NA BIASHARA

71. **Mheshimiwa Spika**, Serikali inaendelea kutekeleza Mpango wa Kuboresha Mazingira ya Biashara (**MKUMBI**), maarufu kama **Blueprint for Regulatory Reforms to Improve the Business Environment**, unaolenga kuondoa vikwazo vya kufanya biashara na uwekezaji nchini. Mpango huu unatekelezwa na wizara zote za kisekta pamoja na mamlaka za serikali za mitaa, pamoja na sekta binafsi, ukiratibiwa na Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kupitia Kitengo cha Maboresho ya Mazingira ya Biashara. Pamoja na mambo mengine, Mpango huu unahusisha mapitio ya sheria, kanuni na taratibu, kuondoa muingiliano wa majukumu, ujenzi wa mifumo ya kielektroniki, kuimarisha uwezo wa idara za viwanda, biashara na uwekezaji katika Mamlaka za Serikali za Mitaa.

72. **Mheshimiwa Spika**, mwaka 2022 Serikali iliajiri mtaalam mwelekezi kufanya tathmini ya utekelezaji wa MKUMBI ili kubaini hatua iliyofikiwa na changamoto zilizojitokeza katika kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji nchini. Taarifa ya tathmini hiyo imehuishwa mwaka 2024. Pamoja na mambo mengine, taarifa ya

3.6 MABORESHO YA MAZINGIRA YA UWEKEZAJI NA BIASHARA

71. **Mheshimiwa Spika**, Serikali inaendelea kutekeleza Mpango wa Kuboresha Mazingira ya Biashara (**MKUMBI**), maarufu kama **Blueprint for Regulatory Reforms to Improve the Business Environment**, unaolenga kuondoa vikwazo vya kufanya biashara na uwekezaji nchini. Mpango huu unatekelezwa na wizara zote za kisekta pamoja na mamlaka za serikali za mitaa, pamoja na sekta binafsi, ukiratibiwa na Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kupitia Kitengo cha Maboresho ya Mazingira ya Biashara. Pamoja na mambo mengine, Mpango huu unahusisha mapitio ya sheria, kanuni na taratibu, kuondoa muingiliano wa majukumu, ujenzi wa mifumo ya kielektroniki, kuimarisha uwezo wa idara za viwanda, biashara na uwekezaji katika Mamlaka za Serikali za Mitaa.

72. **Mheshimiwa Spika**, mwaka 2022 Serikali iliajiri mtaalam mwelekezi kufanya tathmini ya utekelezaji wa MKUMBI ili kubaini hatua iliyofikiwa na changamoto zilizojitokeza katika kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji nchini. Taarifa ya tathmini hiyo imehuishwa mwaka 2024. Pamoja na mambo mengine, taarifa ya

tathmini hiyo imebaini mafanikio yafuatayo katika uboreshaji wa mazingira ya biashara nchini.

- (i) Maeneo 80 ya Sheria ya Fedha yanayohusiana na kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji yamefanyiwa marekebisho kati ya mwaka 2018/19 na mwaka 2021/22;
- (ii) Sheria na kanuni 55 katika sekta za uwekezaji, viwanda, biashara, kilimo, ufugaji, afya, maliasili na utalii zimerekebishwa. Marekebisho haya yamesaidia kupunguza ushuru na kurahisisha upatikanaji wa ardhi kwa wawekezaji;
- (iii) Tozo, ada na faini 374 zilizobainika kukwaza uanzishwaji wa biashara na uwekezaji zilifutwa zikihusisha taasisi mbalimbali, zikiwemo TBS, TMDA, Bodi ya Sukari Tanzania (*Sugar Board of Tanzania – SBT*), OSHA, Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali (***Government Chemist Laboratory Authority-GCLA***), na Jeshi la Zimamoto;
- (iv) Kuunganisha mamlaka za urekebi ambazo majukumu yake yalionekana kuingiliana. Kwa mfano majukumu ya iliyokuwa Mamlaka ya Chakula na Dawa (TFDA) yaliamishiwa katika Taasisi ya Viwango (TBS). Aidha, majukumu ya kutoa vibali vya kusafirisha kemikali yaliamishwa kwa Mamlaka

ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali na hivyo kuondoa muingiliano uliokuwepo miongoni mwa taasisi hii na TMDA na TANROADS. Vivile, Sheria ya Shirika la Uwakala wa Meli Tanzania (TASAC) Sura ya 415 ilifanyiwa marekebisho ili kuondoa haki pekee (exclusive mandate) ya uondoshaji na usafirishaji (clearing and forwarding) wa shehena kwa njia ya maji. TASAC sasa inahusika na bidhaa nne pekee, ambazo ni makinikia, wanyama hai, kemikali zinazotumika migodoni, na nyara za serikali;

- (v) Ujenzi wa mifumo ya kielektroniki 42 kupitia wizara na taasisi mbalimbali ambao umeboresha utoaji wa huduma mbalimbali za kibiashara;
- (vi) Kupungua kwa idadi ya siku za kupata huduma kwa wafanyabiashara na wananchi kwa ujumla. Kwa mfano:
 - a) Muda wa kusafirisha mizigo kutoka Dar es Salaam kwenda mpaka wa Tunduma umepungua kutoka siku saba (7) hadi siku tatu (3);
 - b) Muda wa kusajili hospitali binafsi umepungua kutoka miezi 12 hadi miezi 3;

- c) Muda wa kupata usajili wa sehemu za kazi umepungua kutoka siku 14 hadi siku 1;
 - d) Muda wa kutoa leseni ya kukidhi mataakwa ya sheria ya usalama na afya mahala pa kazi umepungua kutoka siku 28 hadi siku tatu (3); na
 - e) Kupungua kwa muda wa kushughulikia maombi ya vibali vya kazi kutoka zaidi ya siku 14 hadi kati ya siku tatu (3) na saba (7).
- (vii) Kuongezeka kwa kiwango cha kuzingatia sheria, kanuni na taratibu (compliance);
- (viii) Kupungua kwa malalamiko dhidi ya mamlaka za urekebu za serikali;
- (ix) Kuongezeka kwa kampuni zinazosajiliwa kutoka kampuni 7,817 mwaka 2018/19 hadi kampuni 10,656 kwa mwaka mwaka 2021/22; na
- (x) Kuanzishwa kwa idara/sehemu inayoshughulikia biashara, viwanda na uwekezaji katika mamlaka za serikali za mitaa.

73. Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio yaliyopatikana, taarifa ya tathmini hiyo imebaini changamoto kadhaa ambazo zinaendelea kukwamisha

mazingira ya biashara na uwekezaji nchini. Changamoto hizi ni pamoja na:

- (i) MKUMBI kutofahamika ipasavyo kwa wafanyabiashara na wadau kwa ujumla. Kwa mfano, asilimia 91 ya wafanyabiashara waliohojiwa walisema hawakuwa na uelewa kuhusu MKUMBI;
- (ii) Kuanzishwa kwa tozo, ada na faini mpya pasipokufanya tathmini ya kina kuhusu athari zake katika mazingira ya biashara na uwekezaji; na
- (iii) Kukosekana kwa utaratibu wa ukaguzi wa pamoja kwa mamlaka za urekebu.

Mhe. Dkt. Philip Isidor Mpango, Makamu wa Rais wa Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania, akisikiliza maelezo kutoka kwa wawekezaji wa ndani katika kongamano la Kodi na Uwekezaji lililofanyika Februari 2024 Jijini Dar es Salaam

74. Mheshimiwa Spika, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji imeendelea kutoa elimu kwa Taasisi za udhibiti ambazo zina mwingiliano wa majukumu ya kiutendaji. Hatua hiyo imewezesha baadhi ya mamlaka za udhibiti kuondoa mwingiliano wa majukumu kwa kukubaliana namna bora ya utekelezaji. Mfano Shirika la Viwango Tanzania (TBS) na Bodi ya Nyama zimeingia Mkataba wa Makubaliano (MoU) kuhusu usajili, uzaji na

uhifadhi wa nyama hivyo kurahisisha utoaji huduma kwa wananchi. Aidha, katika kuboresha mifumo ya ukaguzi kwa mamlaka za uthibiti, Wakala wa Usalama na Afya Mahali pa Kazi (OSHA), Jeshi la Zimamoto na Ofisi ya

Rais - TAMISEMI zimeandaa mwongozo wa pamoja wa hatua za kufuata katika kufanya ukaguzi “*Standard Operating Procedures - SOP*” ili kusaidia kupunguza kaguzi za mara kwa mara kutoka taasisi mbalimbali.

4. MPANGO NA BAJETI YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA MWAKA 2024/25

75. Mheshimiwa Spika, Mpango na Bajeti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa mwaka 2024/25 umezingatia miongozo mbalimbali ya Kitaifa, Kikanda na Kimataifa. Miongozo hiyo ni pamoja Mpango Mkakati wa Mpito wa Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji wa Miaka Miwili 2024/25 - 2025/26; Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025; Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2021/22 - 2025/26; Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2024/25; Mwongozo wa Maandalizi ya Mpango na Bajeti ya Serikali kwa Mwaka 2024/25; Ilani ya CCM kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu ya Mwaka 2020; Sheria ya Bajeti, Sura 439 pamoja na kanuni zake; Mikakati na makubaliano mbalimbali ya Kikanda na Kimataifa; Mkakati wa Sita wa Maendeleo ya Jumuiya ya Afrika Mashariki kwa miaka mitano (2021/22 - 2025/26); Agenda 2063: Afrika Tuitakayo ya Umoja wa Afrika; Malengo ya Maendeleo

Endelevu (SDGs), Mikakati ya kisekta na masuala mtambuka ikiwemo rushwa (NACSAP IV) na UKIMWI.

76. Mheshimiwa Spika, lengo kuu la Mpango na Bajeti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji ni kuendelea kuimarisha ofisi hii ili itekeleze majukumu yake kikamilifu katika kuratibu mipango thabiti inayolenga kuleta maendeleo endelevu na jumuishi kwa wananchi; kuvutia uwekezaji wenye tija kwa Taifa; uboreshaji wa mazingira ya biashara; na uendeshaji wenye tija wa mashirika na taasisi za umma.

4.1 VIPAUMBELE NA KAZI

ZITAKAZOTEKELEZWA KWA MWAKA 2024/25

77. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2024/25, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji imepanga kutekeleza vipaumbele na majukumu yafuatayo:-

- (i) Kukamilisha maandalizi ya Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050;
- (ii) Kukamilisha uandaji wa sera mpya ya uwekezaji na mkakati wake wa utekelezaji;
- (iii) Kukamilisha uunganishaji wa Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) na Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji wa Mauzo ya Nje (EPZA) na kuanzisha Taasisi mpya ya

kusimamia masuala ya Uwekezaji wa sekta Binafsi;

- (iv) Kukamilisha mwongozo wa ujenzi na uendeshaji wa kongani za viwanda nchini;
- (v) Kufanya tathmini kuhusu uanzishwaji na uendeshaji wa maeneo maalum ya kiuchumi (special economic zones) nchini;
- (vi) Kuendelea kusimamia utekelezaji wa mageuzi katika uendeshaji wa mashirika ya umma, ikiwemo kuendelea kubaini mashirika ambayo majukumu yake yamepitwa na wakati au yanaingiliana na majukumu ya taasisi zingine na kuchukua hatua stahiki, pamoja na kuweka vigezo bayana vya upimaji wa utendaji wa mashirika ya umma;
- (vii) Kuandaa na kutekeleza programu ya kujenga uwezo wa Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa katika kusimamia utekelezaji wa Sera na Miongozo ya Uwekezaji Binafsi;
- (viii) Kufanya mapitio ya Sheria zinazohusu masuala ya madini, ardhi, kilimo, utalii na biashara kwa ajili ya kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji nchini;

- (ix) Kukamilisha Sheria ya Uwekezaji wa Umma na Kanuni zake;
- (x) Kufanya Stadi ya Kizio (Baseline Study) kwa ajili ya mapendekezo ya kuandaa Sera ya Uwekezaji wa Umma;
- (xi) Kuandaa mkakati fungamanishi wa kisekta wa ufuatiliaji na tathmini kuhusu masuala ya mipango na uwekezaji;
- (xii) Kuanza utekelezaji mradi wa kielelezo wa ukanda maalum wa kiuchumi Bagamoyo kwa kuzingatia Mpango Kabambe wa mwaka 2024;
- (xiii) Kufanya utafiti wa urahisi wa ufanyaji biashara na uwekezaji Tanzania kwa mwaka 2024 (*National Ease of Doing Business Study 2024*) ili kuchochea ushindani na uwekaji mazingira bora ya biashara ndani ya nchi;
- (xiv) Kuanzisha ushindanishi katika sekretariati za mikoa na mamlaka za serikali za mitaa kuhusu kuvutia wawekezaji na kuweka mazingira mazuri ya uwekezaji na ufanyaji biashara;
- (xv) Kuhuisha Mpango wa Maboresho wa Mazingira ya Biashara na Uwekezaji utakaoainisha changamoto mpya za Uwekezaji na Biashara nchini; na

(xvi) Kuendelea kuboresha mazingira ya kufanyia kazi.

4.2 Vipaumbele vya Mpango na Bajeti kwa Taasisi

78. *Mheshimiwa Spika*, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji inasimamia mafungu mengine mawili. Fungu 07 - Ofisi ya Msajili wa Hazina na Fungu 66 – Tume ya Mipango. Aidha, Ofisi inasimamia taasisi nyingine mbili za EPZA na TIC. Vipaumbele na majukumu ya taasisi hizi ni kama ifuatavyo:

4.2.1 Ofisi ya Msajili wa Hazina

79. *Mheshimiwa Spika*, vipaumbele vya Ofisi ya Msajili wa Hazina ni pamoja na:

- (i) Kuandaa Mpango Mkakati wa Muda Mrefu wa Ofisi ya Msajili wa Hazina kwa kipindi cha miaka ishirini na tano (25);
- (ii) Kuongeza makusanyo ya mapato yasiyo ya kodi kwa kuimarisha mifumo ya Usimamizi na TEHAMA;

- (iii) Kufanya mapitio ya Uwekezaji wa Ofisi ya Msajili wa Hazina (Investment Portfolio Mix) kwa lengo la kuongeza ufanisi wa uwekezaji;
- (iv) Kuimarisha mifumo ya usimamizi na tathmini ya utendaji wa Taasisi na Mashirika ya Umma, Kampuni Tanzu na Kampuni ambazo Serikali ni Mbia, na Mashirika yaliyobinafsishwa kwa kipindi maalum cha Uwekezaji kulingana na mikataba ya mauzo;
- (v) Kuendelea kujenga uwezo wa watumishi wa Ofisi ya Msajili wa Hazina ili kuimarisha utendaji kazi; na
- (vi) Kuendelea kufanya uchambuzi wa taasisi na mashirika ya umma ili kubaini yanayopaswa kufutwa, kuunganishwa au kurekebishwa kwa lengo la kuongeza tija na ufanisi.

4.2.2 Tume ya Mipango

80. Mheshimwa Spika, katika mwaka 2024/25, vipaumbele vya Tume ya Mipango ni pamoja na:-

- (i) Kuendelea na uratibu wa maandalizi ya Dira ya Taifa ya Maendeleo ya mwaka 2050 na

usimamizi wa Mikakati na Mipango ya Taifa ya Maendeleo katika upangaji na utekelezaji wa mipango ya Serikali;

- (ii) Kufanya tathmini ya thamani ya uwekezaji na athari ya miradi ya kielelezo na kimkakati katika kuendeleza na kukuza uchumi;
- (iii) Kuwezesha tafiti za kisayansi, tathmini ya hali ya rasilimali za taifa na Sera mbalimbali kwa lengo la kuimarisha upangaji na utekelezaji kwa kuzingatia mipango ya maendeleo;
- (iv) Kuwezesha ushiriki wa sekta binafsi katika upangaji na utekelezaji wa mipango ya maendeleo; na
- (v) Kuendelea kuimarisha utendaji wa Tume ya Mipango kwa kuboresha mifumo ya TEHAMA, programu za mafunzo na kuelimisha umma kuhusu majukumu yake.

4.2.3 Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji kwa Mauzo ya Nje (EPZA)

81. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2024/25, vipaumbele vya Mamlaka ni pamoja na:-

- (i) Uendelezaji wa miradi ya kitaifa ya Kielelezo ikiwa ni pamoja na kuanza hatua za awali za kuandaa Mipango Kabambe, upembuzi

yakinifu, kufanya uthamini katika Maeneo Maalum ya Uwekezaji (SEZ) ambayo hayakuthaminiwa awali na kufanya malipo ya fidia ya maeneo ya Bagamoyo, Tanga na Manyoni;

- (ii) Kuzindua na kutangaza mradi wa Bagamoyo SEZ kwa wawekezaji wa ndani na nje ya nchi kwa nia ya kuendeleza mradi kwa njia mbalimbali ikiwemo ubia na sekta binafsi kwa kufuata mpango uliorejewa;
- (iii) Kubaini bidhaa na kutumia huduma za soko la mitaji kupata fedha za kuendeleza miradi ya SEZ;
- (iv) Kuhamasisha uwekezaji wa sekta binafsi katika maeneo saba (7) ya viwanda vilivyokabidhiwa kwa Mamlaka ya EPZ;
- (v) Kuendeleza Maeneo Maalum ya Uwekezaji (SEZ) kwa kushirikiana na OR - TAMISEMI, Sekta binafsi na Wadau wa maendeleo; na
- (vi) Kutoa elimu kwa Umma, kufanya tafiti, ufuatiliaji na tathmini ya miradi inayotekelezwa na Mamlaka ya EPZ.

4.2.4 Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC)

82. Mheshimiwa Spika, vipaumbele vya Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) kwa mwaka 2024/25 ni pamoja na:

- (i) Kuboresha mifumo ya kusajili na kuhudumia wawekezaji;
- (ii) Kuratibu uanzishwaji na uendelezaji wa miradi mikubwa ya uwekezaji yenye manufaa mapana kwa Taifa;
- (iii) Kuanzisha masijala ya kielektroniki ya ardhi kwa wawekezaji, kuongeza kiasi cha ardhi ya uwekezaji kwenye benki ya ardhi na kuigawa kwa wawekezaji;
- (iv) Kufanya ufuatiliaji na tathmini kwa miradi ya uwekezaji;
- (v) Kufanya tafiti mbalimbali zinazolenga kutoa majawabu kuwezesha kuboresha mazingira ya uwekezaji na kuibua fursa mpya za uwekezaji nchini; na
- (vi) Kutekeleza mikakati mbalimbali inayolenga kuboresha mashirikiano kati ya TIC na wadau wa umma na binafsi ili kurahisisha jukumu la uratibu wa uhamasishaji na huduma kwa wawekezaji nchini.

5. MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA

OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI, OFISI YA MSAJILI WA HAZINA NA TUME YA MIPANGO KWA MWAKA 2024/25

83. Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza utekelezaji wa majukumu kwa mwaka 2023/24 na Mpango na Bajeti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa mwaka 2024/25, ninaomba sasa kuwasilisha rasmi Mapendekezo ya Mapato na Matumizi kwa mwaka 2024/25 kwa muhtasari kama ifuatavyo:

(a) Mapato

84. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2024/25 Ofisi ya Msajili wa Hazina - Fungu 07 imepangiwa kukusanya na kuchangia kwenye mfuko Mkuu wa Serikali jumla ya **shilingi trilioni 1.17** kutoka kwenye vyanzo vya mapato yasiyo ya kodi ya gawio, Michango ya asilimia 15 ya mapato ghafi, mrejesho wa Mfumo wa Usimamizi wa Mawasiliano ya Simu Tanzania (TTMS), rejesho la riba na mikopo, ziada na mapato mengineyo.

(b) Matumizi

85. Mheshimiwa Spika, Ofisi Rais, Mipango na Uwekezaji na Taasisi zilizo chini yake inaliomba Bunge lako tukufu lipokee, lijadili na kuidhinisha jumla ya **shilingi 121,329,199,000** ikiwa **shilingi 100,246,191,000** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **shilingi 21,083,008,000** kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo kwa mwaka 2024/25. Uchambuzi wa kina wa matumizi wa kila fungu umeainishwa katika jedwali hapo chini.

(i)	Fungu 11 : Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji		
		Jumla	
	Matumizi ya Kawaida	Sh.	18,652,532,000
	Miradi ya Maendeleo	Sh.	11,377,970,000
	Jumla	Sh.	30,030,502,000
(ii)	Fungu 07: Ofisi ya Msajili wa Hazina		
	Matumizi ya Kawaida	Sh.	24,898,270,000
	Matumizi Maalumu		18,889,139,000
	Matumizi ya Miradi ya Maendeleo	Sh.	1,289,658,000
	Jumla	Sh.	45,077,067,000
(iii)	Fungu 66: Tume ya Mipango		
	Matumizi ya Kawaida	Sh.	37,806,250,000
	Matumizi ya Miradi ya Maendeleo	Sh.	8,415,380,000
	Jumla	Sh.	46,221,630,000
	Jumla Kuu	Sh.	121,329,199,000

6. HITIMISHO

86. Mheshimiwa Spika, hii ni bajeti ya kwanza ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji. Kupitia mpango na bajeti niliyowasilisha, viongozi na watumishi wote wa Ofisi hii na taasisi tunazozismimamia tumejipanga vyema katika kuratibu na kusimamia utekelezaji wa mipango endelevu ya maendeleo ya nchi yetu; kuhakikisha kuwa fursa za uwekezaji zinaendelea kupanuka na kuwanufaisha watazania wote; na katika kuhakikisha kuwa mashirika ya umma yanaendeshwa kwa ufanisi ili yachangie kikamilifu katika maendeleo ya nchi yetu kiuchumi na kijamii. Matokeo muhimu tarajiwa ya utekelezaji wa mpango na bajeti hii ni kukamilika kwa dira mpya ya taifa ya maendeleo, kupanuka kwa fursa za uwekezaji nchini, na kuimarika kwa utendaji na tija ya mashirika ya umma katika kuchangia maendeleo ya nchi yetu.

87. Mheshimiwa Spika, ninapohitimisha hotuba yangu hii, ninaomba kumshukuru tena **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania,** kwa kutupa heshima mimi na wenzangu ya kuongoza Ofisi hii nyeti katika maendeleo ya nchi yetu. Tunamshukuru kwa kuifanya kazi yetu kuwa nyepesi kutokana na maono yake mapana na

uwezo wake bayana katika kuvutia wawekezaji. Aidha, tunampongeza kwa kuwa Rais wa pili wa nchi yetu katika kuandika Dira ya pili ya Taifa ya Maendeleo. Ninamuahidi kuwa, kwa uongozi na usimamizi makini wa **Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.)**, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, na Mwenyekiti wa Kamati ya Kitaifa ya Usimamizi wa Dira, zoezi hili la kuandika Dira ya Taifa ya Maendeleo tutalisimamia kwa umakini mkubwa. Hatutamuangusha!

88. Mheshimiwa Spika, ninapenda kuwashukuru wadau wote waliochangia katika kufanikisha utekelezaji wa majukumu ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji, pamoja na taasisi zilizo chini yake. Wadau hawa ni pamoja na Washirika wa Maendeleo wa ndani na nje, Sekta Binafsi, Asasi za Kiraia, Vyuo Vikuu na taasisi mbalimbali za tafiti.

89. Mheshimiwa Spika, ninawashukuru tena viongozi wenzangu katika Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa ushirikiano wanaonipa katika kutekeleza majukumu yetu. Hawa ni Dkt. Tausi Mbagwa Kida, Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji; Ndugu Lawrence Nyasebwa Mafuru, Katibu Mtendaji wa Tume ya Mipango; Ndugu Nehemia Kyando Mchechu, Msajili

wa Hazina, Ndugu Charles Itembe, Mkurugenzi Mkuu wa EPZA; na Ndugu Gilead Teri, Mkurugenzi Mtendaji wa Kituo Cha Uwekezaji Tanzania (TIC). Ninawashukuru watumishi wote kwa utendaji wao makini uliochangia mafanikio ya Ofisi yetu katika mwaka mmoja uliopita tangu kuanzishwa kwake. Ninawasihi waendeleo na ushirikiano huo na kuongeza bidii zaidi katika kazi ili tupate mafanikio makubwa zaidi.

90. Mheshimiwa Spika, sasa ninaliomba Bunge lako tukufu liidhinishhe jumla ya **shilingi 121,329,199,000** ikiwa **shilingi 100,246,191,000** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **shilingi 21,083,008,000** kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo kwa mwaka 2024/25.

91. Mheshimiwa Spika, hotuba hii inapatikana katika tovuti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji, www.planninginvestment.go.tz

92. Mheshimiwa Spika, ninaomba kutoa hoja!**Prof. Kitila Alexander Mkumbo (Mb.)**

WAZIRI WA NCHI

OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI

Dodoma, Jumatatu, 22 Aprili 2023.

VIAMBATISHO

Kiambatisho Na. 1: Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa Kisekta kwa Kipindi cha Julai, 2023 hadi Machi, 2024

Sekta	Idadi ya Miradi	Aina ya Umiliki			Ajira	Mtaji (USD Milioni)
		Watanzania	Wageni	Ubia		
Kilimo na Ufugaji	43	14	18	11	27,430	699.30
Majengo ya Biashara	48	12	25	11	2,861	827.88
Nishati	3	2	1	0	27	96.14
Miundombinu ya Kiuchumi	5	3	1	1	50,173	222.81
Afya na Elimu	4	3	1	0	477	12.93
Viwanda	221	53	129	39	28,445	1,501.13
Madini na Gesi (Mkondo wa Chini)	6	4	0	2	137	47.47
Huduma	16	4	6	6	2,892	273.41
Mawasiliano	3	1	1	1	52	29.27
Utalii	54	24	17	13	103,724	286.50
Usafirishaji	106	76	15	15	13,064	944.47
Jumla	509	196	214	99	229,282	4,941.30

Chanzo: Kituo cha Uwekezaji Tanzania, Machi 2024

Kiambatisho Na. 2: Orodha ya miradi iliyosajiliwa kimkoa

Mkoa	Idadi ya Miradi	Ajira	Mtaji (USD Milioni)
Dar es Salaam	206	68,719	1,521.664
Arusha	32	3,760	112.73
Dodoma	19	2,366	77.2
Geita	10	731	200.365
Iringa	8	589	56.53
Kagera	6	10,373	247.81
Kigoma	2	174	71.63
Kilimanjaro	15	1,107	75.22
Lindi	6	291	58.13
Manyara	4	167	9.32
Mara	10	1,703	42.92
Mbeya	9	1,536	67.47
Morogoro	10	14,067	182.05
Mtwara	6	182	34.964
Mwanza	18	5,472	114.379
Njombe	6	1927	94.89
Pwani	98	10,789	1,185.842
Rukwa	4	615	259.01
Ruvuma	5	1,523	77.34
Shinyanga	7	302	22.04
Simiyu	7	1,418	143.25

Singida	2	290	21.31
Songwe	3	188	4.86
Tanga	16	1,913	260.14
Jumla	509	130,202	4,941.064

Chanzo: Kituo cha Uwekezaji Tanzania, Machi 2024

Kiambatisho Na. 3:

Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa
na Kituo cha Uwekezaji
Tanzania (TIC) 1996 - 2023

Mwaka	Miradi	Miradi Mipya	Miradi ya Watanzania	Miradi ya Wageni	Miradi ya Ubia	Ajira	Mtaji (USD, Milioni)
2023	526	469	182	214	130	137,010	5,720.36
2022	293	292	99	112	82	40,889	4,537.70
2021	256	254	75	114	67	53,025	3,749.32
2020	207	207	64	81	62	17,385	1,092.71
2019	269	269	86	107	76	46,703	2,622.82
2018	243	243	65	108	70	41,206	2,633.61
2017	338	337	75	170	93	30,938	1,848.95
2016	353	353	104	149	100	50,490	6,594.95
2015	466	461	203	171	92	46,250	5,892.00
2014	704	638	323	213	168	68,442	11,897.30
2013	885	749	417	184	284	102,658	8,236.30
2012	869	718	469	205	195	174,412	19,659.61
2011	826	689	462	172	191	79,101	7,177.24
2010	509	438	242	160	107	43,640	5,066.15
2009	572	407	283	149	139	56,615	2,285.18
2008	871	621	450	208	213	109,521	6,680.10
2007	701	533	376	147	178	103,958	5,715.60

Mwaka	Miradi	Miradi Mipya	Miradi ya Watanzania	Miradi ya Wageni	Miradi ya Ubia	Ajira	Mtaji (USD, Milioni)
2006	678	454	345	161	173	74,946	5,877.29
2005	550	339	281	131	138	55,663	1,705.51
2004	454	269	208	119	127	56,057	1,132.76
2003	372	229	155	109	108	198,458	1,589.87
2002	311	206	126	104	81	33,132	1,071.69
2001	220	155	87	53	80	24,699	1,245.78
2000	178	127	64	46	68	19,535	874.28
1999	181	136	81	43	57	12,933	535.90
1998	239	180	128	67	44	37,885	744.28
1997	199	165	90	53	56	37,311	984.55
1996	111	84	49	17	45	19,745	649.97
Jumla	12,381	10,022	5,589	3,567	3,224	1,772,607	117,821.78
%		80.95	45.14	28.81	26.04		

Kiambatisho Na.4: Maeneo Yaliyotangazwa kuwa Kanda Maalum za Kiuchumi kwa Kipindi cha Julai, 2023 hadi Machi, 2024

Na.	Jina	Namba ya GN	Sehemu
1.	Buzwagi Special Economic Zone	GN 142 ya tarehe 8/3/2024	Kahama Shinyanga
2.	Kilimanjaro Industrial Park	GN 142 ya tarehe 8/3/2024	DSM-Kigamboni
Viwanda Vilivyopewa Leseni na Mamlaka kwa Kipindi cha Julai, 2023 hadi Machi, 2024			
Na.	Jina	Namba ya GN	Sehemu
1.	Gipa Foods & General Supplies Ltd	BWM SEZ	Dar es Salaam
2.	Horizon Aromatics Ltd	BWM SEZ	Dar es Salaam
3.	Prevented Ocean Plastic E.A Ltd	BWM SEZ	Dar es Salaam
4.	Karibu Kilimo Ltd	BWM SEZ	BWM-SEZ, DSM
5.	Farmgrow Cashews Tanzania Ltd	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Manyoni, Singida
6.	ACME ECOPET Limited	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Dar es Salaam
7.	MKS Global Trading Ltd	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Iringa
8.	Green World Metals Ltd	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Vingunguti, DSM
9.	Metachem International Ltd	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Pwani
10.	Lucky Umbrella Co. Ltd	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Kigamboni, DSM

Na.	Jina	Namba ya GN	Sehemu
11.	T.C Agriculture Co. Ltd	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Mtwara
12.	Metallord Multi Industries Ltd	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Buza, DSM
13.	Pan Tanzania Agriculture Dev. Ltd	GN 19 ya tarehe 20/01/2023	Kilwa, Lindi
14.	King Charcoal Africa Ltd	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Iringa
15.	Amet Resources Ltd	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Chunya, Mbeya
16.	Blue Nile Essentials Ltd	GN 143 ya tarehe 8/3/2024	Babati
17.	Turia Garments Ltd	BWM SEZ	Dar es Salaam
18.	Afriport Apparel Ltd	BWM SEZ	DSM
19.	SGC Investments Limited	GN 507 ya tarehe 22/07/2022	KIGOMA
20.	N.T Tanzania Ltd	On progress	Tanga
21.	Stellar HMS Ltd	On progress	Shinyanga
22.	Briquette Energy Solutions Tanzania Ltd	On progress	Iringa
23.	Afritech Green Crops Group (T) Co. Ltd	On progress	Handeni, Tanga
24.	Golden nuts cashews company	On progress	Dar es Salaam

Chanzo: Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji kwa Mauzo Nje (EPZA)

Kiambatisho Na.5: Sheria Zilizofanyiwa Maboresho Kupitia Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali (*Miscellaneous Amendments*)

Na.	Sheria Iliyorekebishwa
1.	Sheria ya Maendeleo ya Biashara Sura ya 155
2.	Sheria ya Wakala wa Vipimo Sura Na. 340
3.	Sheria ya Taifa ya Leseni za Viwanda Sura ya 46;
4.	Sheria ya Viwanda Vidogo na Biashara Ndogo Sura ya 112
5.	Sheria za EPZA Sura ya 373
6.	Sheria ya SEZ Sura ya 420
7.	Sheria ya Tume ya Mionzi Sura ya 188
8.	Sheria ya TIRDO Sura ya 159
9.	Sheria ya Ushuru wa Bidhaa, SURA 147
10	Sheria ya Kodi ya Mapato Sura ya 332
11	Sheria ya Mamlaka ya Mapato Sura ya 399
12	Sheria ya Fidua kwa Wafanyakazi Sura ya 263, na
13	Sheria ya VAT Sura ya 148

Kiambatisho Na.6:

Sheria zilizoweka unafuu katika mazingira ya biashara na uwekezaji ambazo zilizoboreshwa Kupitia Sheria ya Fedha ya Mwaka 2023

Na.	Sheria Iliyorekebishwa
1.	Sheria ya Kodi ya Ongezeko la Thamani, SURA 148
2.	Sheria ya Kodi ya Mapato, SURA 332
3.	Sheria ya Ushuru wa Bidhaa, SURA 147
4.	Sheria ya Usimamizi wa Kodi, SURA 438
5.	Sheria ya Fedha za Serikali za Mitaa, SURA 290
6.	Sheria ya Mifumo ya Malipo ya Taifa, 2015
7	Sheria ya Posta na Mawasiliano ya Kielektroniki, SURA 306
8.	Sheria ya Ardhi, SURA 113
9.	Sheria ya Madini, SURA 123
10	Sheria ya Kuendeleza Ufundi Stadi, SURA 82
11	Sheria ya Michezo ya Kubahatisha, SURA 41
12	Sheria ya Usafirishaji Bidhaa Nje ya Nchi, SURA 196
13	Sheria ya Mamlaka ya Mapato Tanzania, Sura 399

Imetayarishwa na;
Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji,
Mji wa Serikali-Mtumba,
Barabara ya Ardhi,
S.L.P 104,
40403 DODOMA.

Simu: +255 (026)2962384
Barua pepe: ps@planninginvestment.go.tz
Tovuti: www.planninginvestment.go.tz